

જગનલાલ મોતીરામ શાહ કૃત

—: થોથા ધોરણ — Reg. No. 394

# “મુખગણિત શિક્ષક”

ભાગ પ. 12

IV 15 15

થોથા ધોરણના  
ડિક્ટેશન શિક્ષક  
ચાર આના



સર્વ હક સ્વાધીન  
કિંમત ૦-૪-૦  
પાસ્ચેજ બુક

નવે જોર

સને ૧૯૨૫

જગનલાલ મોતીરામ શાહ  
“મુખગણિત શિક્ષક” વગેરેના કર્તા-શાહપોર-સુરત

# ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ ગુજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ ]

અનુક્રમાંક ૧૨૪૭૭ વર્ગિક

પુસ્તકલું નામ ગુપ્તગણિત શિ.૧૫૩-૫

વિષય મેટ્રિક : ૧૪૩ : ૩૩૨

૧૨ના ગુણોત્તરની સંપૂર્ણ નોંધ સાથે તમામ ગુણોત્તરનાં  
લેખાં ફક્ત ત્રણજ રીતથી ગણી શકાય એવી  
નવીન સરળ ગુણિતવાળો

—: ચોથા ધોરણનો :—

# મુખગણિત શિક્ષક ભાગ ૫.

રચનાર:—છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

“ડિક્ટેશન શિક્ષક” વગેરેના કર્તા.

રચનારનું ઠેકાણું—શાહપોર—મુરત.

પ્રસિદ્ધ કર્તા—છગનલાલ મોતીરામ શાહ,

પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઠેકાણું—શાહપોર—મુરત.

અપનાર—ગોવિંદજી ડાહ્યાભાઈ નાયક.

અપવાનું ઠેકાણું—“અનાવિલ બંકુ” પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ, બરાનપુરી

ભાગળ ભાણવાળી પોળ—મુરત.

આવૃત્તિ ૧૩ મી. ]

[નવેમ્બર સને ૧૯૨૫.

કર્તાએ સર્વ જ સ્વાધીન રૂબા છે.

કિંમત રૂ. ૦-૪-૦

પેન્ટેન્સ બુક

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ  
અમદાવાદ  
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ ૨૪૭૬  
મુખ્ય ઇલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા માટે

## ✽ અભિપ્રાય. ✽

રા. રા. છમનલાલ મોતીરામ શાહ, શાહપોર-મુરત.

સલામ દીગર-“આપની બનાવેલી “ચોથા ધોરણની ભૂગોળ (મુખ્ય ઇલાકા)ની પ્રશ્નોત્તરમાળા” મેં પહોંચેલી કેવલ મુધી વાંચી. અહીંની સ્કૂલમાં ધોરણ ચોથામાં ભૂગોળની પરીક્ષા હંમેશાં લખાણથી થાય છે, માટે અહીંના શિક્ષકોને ભૂગોળના પુસ્તક ઉપરથી પ્રશ્નોત્તર લખાવવા પડતા તે મહેનત આપના પુસ્તકથી ઘણી ઓછી થઈ છે. પ્રેમા પલ આપે નવા ધોરણમાં મંજુર થયા પ્રમાણે ભૂગોળમાંથી ચૂંટી ઉત્તમ પ્રકારે ગોઠવ્યા છે, જેથી વિદ્યાર્થીઓને એકવાર વાંચી જવાથી સહજ યાદ રહી જાય છે, તે મારા જાતિ અનુભવથી જાણવામાં આવ્યું છે. આવા પ્રશ્નોત્તરમાં બાળકને પલ રસ પડે છે, અને શિક્ષકની મહેનત વૃથા જતી નથી. આવું ઉત્તમ પુસ્તક બહાર પાડવા માટે આપને ધન્યવાદ આપું છું, અને આપના પ્રયાસને સાફ ઉત્તેજન મળે એમ ઇચ્છુ છું.” એજ.

લી૦

તા. ૯-૧૨-૧૯૧૯

ભગવાનજી દેવજી પંડ્યા.

માંગરોળ (કાઠિઆવાડ) તાલુકા સ્કૂલ માસ્તર

## [2]

[illegible]

## ૪] બાળપોથીનો “ ડિક્ટેશન શિક્ષક ” બે આના.

૮ ફર્લિંગ=૧ માધલ	૧૦ બદામ=૦૧૧ સુ. પૈસો	૮ ઉંઆ=૩ ૦)૦૧૬
૩ માધલ=૧ લિંગ	૧૫ ” =૦૧૧ ”	૧૨ ” =૩ ૦)૦૧૧
૮ અંબેજ ચોરસ	૨૦ ” =૧ ”	૧૬ ” =૩ ૦)
માપ. ૨૫	” =૧૧ ”	=====
૧૪૪ ચોરસ ઈંચ=૧	=====	૩. દોકડાની ધાત.
ચોરસ ફુટ.	૬૧ બદામ=૦૧૧ પાઇ=	૬૧ દોકડા ૩. ૦ )
૬ ચો. ફુટ=૧ ચોરસ	૧ ઉપઆનો.	૧૨૧ ” ૩. ૦ )
વાડ. ૧૨૧	” =૧૧,,=૨,,	૧૮૧ ” ૩. ૦ )
૩૦૧ ચોરસ વાડ=૧	૧૮૧ ” =૨૧,,=૩,,	૨૫ ” ૩. ૦
ચોરસ પોલ (પર્ગ)	૨૫ ” =૩,,=૪,,	૩૧ ” ૩. ૦
૪૦ પોલ=૧ ૩૩.	=====	૩૭૧ ” ૩. ૦
૪ ૩૩=૧ એકર.	૧૬ બદામ=૧ દોકડા	૪૩૧ ” ૩. ૦
૬૪૦ એકર=૧ ચોરસ	૨૦ બદામ=૧ સુરતી	૫૦ ” ૩. ૦
માધલ.	પૈસો.	૫૬૧ ” ૩. ૦
૬. જમીનનીલંબાઈ	૨૫ બદામ=૧ સવાકો	૬૨૧ ” ૩. ૦
માપવાનું (અંબેજ)	=====	૬૮૧ ” ૩. ૦
૧૬ આના=૩૩ ફુટ=૧	૨. ઉપઆનાની	૭૫ ” ૩. ૦
ગુઠો.	ધાત.	૮૧ ” ૩. ૦
૪૦ ગુઠો=૧ એકર.	=====	૮૭૧ ” ૩. ૦
=====	૧ ઉપઆનો=૦૧૧ પાઇ	૯૩૧ ” ૩. ૦
૧. બદામની ધાત	૨ ઉપઆના=૧૧ પાઇ	૧૦૦ ” ૩. ૧)
૫ બદામ=૦૧ સુરતી	૩ ” =૨૧ પાઇ	૨૦૦ ” ૩. ૨)
પૈસો.	૪ ” =૩ પાઇ	૩૦૦ ” ૩. ૩)

બાળવર્ગનો “મુખગચિત શિક્ષક” ટોઢ આનો. [૫

૪૦૦ દોઢડા રૂ. ૪)	૧૦૫ ના ૩૥	૪૦ સુ૦૫૦ રૂ. ૦૥
૫૦૦ „ રૂ. ૫)	૧૧૨૥ ના ૩૥૥	૪૫ „ રૂ. ૦૥~
૬૦૦ „ રૂ. ૬)	૧૨૦ ના ૪	૫૦ „ રૂ. ૦૥~
૭૦૦ „ રૂ. ૭)	૧૨૭૥ ના ૪૥	૫૫ „ રૂ. ૦૥~
૮૦૦ „ રૂ. ૮)	૧૩૫ ના ૪૥	૬૦ „ રૂ. ૦૥
૯૦૦ „ રૂ. ૯)	૧૪૨૥ ના ૪૥૥	૬૫ „ રૂ. ૦૥~
૧૦૦૦ „ રૂ. ૧૦)	૧૫૦ ના ૫	૭૦ „ રૂ. ૦૥~
આ મુજબ બદામની	આ આંક ગાંધી.	૭૫ „ રૂ. ૦૥~
સાડા સાતનો યા.	મહીના અને વ્યાજના	૮૦ „ રૂ. ૧)
૭૥ નો ૦	દિસામ કરવામાં ખાસ	૮૫ „ રૂ. ૧)~
૧૫ નો ૦૥	ઉપયોગી છે.	૯૦ „ રૂ. ૧)~
૨૨૥ નો ૦૥૥	મુરતી પૈસાની ધાત.	૯૫ „ રૂ. ૧)~
૩૦ નો ૧	૧૧ સુ૦૫૦ રૂ. ૦)•૦	૧૦૦ „ રૂ. ૧
૩૭૥ નો ૧૥	૨૥ „ રૂ. ૦)૦૥	૨૦૦ „ રૂ. ૨૥
૪૫ નો ૧૥	૩૥ „ રૂ. ૦)૦૥	૩૦૦ „ રૂ. ૩૥
૫૨૥ ના ૧૥૥	૫ „ રૂ. ૦)~	૪૦૦ „ રૂ. ૫)
૬૦ ના ૨	૧૦ „ રૂ. ૦)~	૫૦૦ „ રૂ. ૬૬
૬૭૥ ના ૨૥	૧૫ „ રૂ. ૦)~	૬૦૦ „ રૂ. ૭૥
૭૫ ના ૨૥	૨૦ „ રૂ. ૦	૭૦૦ „ રૂ. ૮૥
૮૨૥ ના ૨૥૥	૨૫ „ રૂ. ૦~	૮૦૦ „ રૂ. ૧૦)
૯૦ ના ૩	૩૦ „ રૂ. ૦~	૯૦૦ „ રૂ. ૧૧
૯૭૥ ના ૩૥	૩૫ „ રૂ. ૦~	૧૦૦૦ „ રૂ. ૧૨

સુરતી પૈસાનું નાણું સહેલી કરવાની રીત.

પૈસાનો જમણી તરફનો એટલે એકમનો અંક કાપી નાખવો, બાકી રહેલા દશકને બેએ ગુણવાથી આના આવશે અને કાપેલા એકમ જેટલા સુરતી પૈસા. બેએ ગુણવાથી આના આવે તેનું કારણ એ છે કે દશ પૈસાના બે આના થાય માટે દશક સુરતી પૈસાને બેએ ગુણવાથી આના આવે.

ઉદાહરણ—૧૪૫ સુરતી પૈસાનું નાણું શું ? ૧૪૫ માંથી પાંચટો કાપી નાખ્યો, બાકી ૧૪ દશક રહ્યા, તેને બેએ ગુણવાથી ૨૮ આના, ને પાંચ પૈસા જવાબ. એટલે ૨૮ આના=૩૧. ૧૧૧૧ જવાબ.

૧૨ પાઇ = ૧ આનો	૩ મણુ=૦ માણી	૨૦ મણુ=૧ ખાંડી
૧૨ મણુ = ૧ માણી	આ મુજબ ઉપરના	૧૫ મણુ=૦.૧૧૧૧ ખાંડી
૧૨ નંગ = ૧ ડઝન	કોટકની	૧૦ મણુ=૦.૦૧૧૧ ખાંડી
૧૨ ડઝન = ૧ ગ્રોસ	=====	૫ મણુ=૦.૦૦૫૫ ખાંડી
૧૨ ઇંચ = ૧ ફુટ	૨૦ નંગ = ૧ ફોડી	આ મુજબ ઉપરના
૧૨ મહીના = ૧ વરસ	૨૦ મણુ = ૧ ખાંડી	કોટકની
૧૨ આંગળ = ૧ વેંત	૨૦ ફોડી = ૧ ભાર	=====
૧૨ માસા = ૧ તોલા	૨૦ ધા = ૧ રીમ	૨૪ મણુ=૧ ભાર
૧૨ ઓંસ = ૧ પૌંડ (ટ્રાય)	૨૦ તસુ = ૧ હાથ	૨૪ તસુ=૧ મજ
=====	૨૦ વીસવાસી=૧ વાસો	૨૪ તાવ=૧ ધા
૧૨ મણુ=૧ માણી	૨૦ વસા = ૧ વીંધુ	૨૪ રતી=૧ ટાંક
૯ મણુ=૦.૧૧૧૧ માણી	૨૦ હંદ્રવેટ=૧ ટન	૨૪ આંગળ=૧ હાથ
૬ મણુ=૦.૦૧૧૧ માણી	૨૦ પેનીવેટ=૧ ઓંસ	
	૨૦ ગ્રેન = ૧ સ્કુપસ	
	=====	



ચોથી ચોપડીના અર્થ સાડા સાત આના. [૭

૨૪ ફક્તિંગ=૧ કિંગ

૨૪ ટ્રેન=૧ પેનીવેટ

૨૪ મથુ=૧ ભાર

૧૮ મથુ=૦૧૧ ભાર

૧૨ મથુ=૦૧ ભાર

૬ મથુ=૦ ભાર

આ મુજબ ઉપરના

કોષ્ટકની

૩૨ મથુ=૧ બેડીઈ

૩૨ વાલ=૧ તોલો

૩૨ ર. ભાર=૧ પૌંડ

(ટ્રોય)

૩૨ ક્વાર્ટ=૧ બુશલ

૩૨ પેક=૧ ક્વાર્ટર

૩૨ મથુ=૧ બેડીઈ

૨૪ મથુ=૦૧૧ બેડીઈ

૧૬ મથુ=૦૧ બેડીઈ

૮ મથુ=૦ બેડીઈ

આ મુજબ ઉપરના

કોષ્ટકની.

૩ ટુટ=૧ વાર=વાર્ડ

૨૧ ટુટ=૦૧૧ વાર

૧૧ ટુટ=૦૧ વાર

૦૧૧ ટુટ=૦૧ વાર

૧૦૦૦ નંગ=૧ હજાર

૭૫૦ નંગ=૦૧૧ હજાર

૫૦૦ નંગ=૦૧ હજાર

૨૫૦ નંગ=૦૧ હજાર

૧૦૦ બદામ=૧ આનો

૧૦૦ દોકડા=૧ રૂપીઆ

૧૦૦ નંગ=૧ સેંકડો

૨૫ બદામ=૨. ૦)૦૧

૫૦ „ ૨. ૦)૦૧

૭૫ „ ૨. ૦)૦૧

૧૦૦ „ ૨. ૦)૦

૬૧ બદામ=૧ ઉપઆનો

૬૧ દોકડા=૧ આનો

૧૬ આના=૧ રૂપીઆ

૧૬ ઉપઆના=૧ આનો

૧૬ ઉપકુપઆના=૧

ઉપઆનો

૧૬ કાચીપાઈ=૧ પાઈ

૧૬ વીસવાસી=૧ બદામ

૧૬ બદામ=૧ દોકડો

૧૬ વાલ=૧ મદિઆણો

૧૬ મથુ=૧ મળશી

૧૬ અધોળ=૧ શેર

૧૬ પામલી=૧ દૂદો

૧૬ દામ=૧ ઔંસ(એવ)

૧૬ ઔંસ=૧ પૌંડ(એવ)

૧૬ ચોરસઆના=૧ ટુટ

ચોથી ચોપડીના

‘લિક્કેશન શિક્ષક’

ચાર આના.

## ૯] ત્રીજી ઘોષડીના અર્થ પાંચ આના.

૧૬×૧=થી ૧૬×૨૦ સુધી મોઢે કરવાથી આનાના ૩૫૧આ; ઉપઆનાના આના; ઉપઉપઆનાના ઉપઆના; વીસવાસીની બદામ; બદામના દોકડા; અધોળના શેર; અઢીશેરના મણુ; પાચલીના ફરા; દ્રામના ઐસ; ઐસના પૌંડ (એવ); વાલના ગદિઆણા; મણુની કળશી અને ચોરસ આનાના ગુંઠા કરવા સુગમ પડશે.

**ઉદાહરણ:**—૧૪૪ આના, ઉપઆના, ઉપઉપઆના, વીસવાસી, બદામ, અધોળ, અઢીશેરી, વાલ, અને મણુના; ૩૫૧આ, આના, ઉપઆના, બદામ, દોકડા, શેર, મણુ, ગદિઆણા ને કળશી કેટલી ?

૧૪૪ માં ૧૬ નવવાર છે. માટે ૯ ૩૫૧આ. ૯ આના, ૯ ઉપઆના, ૯ બદામ, ૯ દોકડા, ૯ શેર, ૯ મણુ, ૯ ગદિઆણા, ને ૯ કળશી.

૧૨×૧ થી ૧૨×૨૦=સુધી મોઢે કરવાથી પાંચના આના, નંગના ડઝન; ડઝનના ઐસ; મણુની માણી; મહીનાના વરસ; આંગળના વેંત; ઈંચના કુટ; માસાના તોલા અને ઐસટ્રોયના પૌંડ કરવા સુગમ પડશે.

**ઉદાહરણ:**—૧૪૪ પાંચ, નંગ, ડઝન, મણુ, મહીના, આંગળ ઈંચ, માસા, અને ઐસ ટ્રોયના; આના, ડઝન, ઐસ, માણી, વરસ, વેંત, કુટ, તોલા, અને પૌંડ ટ્રોય કેટલા ?

૧૪૪ માં ૧૨ બારવાર છે. માટે ૧૨ આના, ૧૨ ડઝન, ૧૨ ઐસ, ૧૨ માણી, ૧૨ વરસ, ૧૨ વેંત, ૧૨ કુટ, ૧૨ તોલા અને ૧૨ પૌંડ ટ્રોય.

**પૂર્ણાંક સંખ્યાના વર્ગ કરવાની સહેલી રીતો:—**

**પહેલી રીત:**—ગુણકના એકમ ગુણ્યમાં મેળવી, તેથી ને ને નવી સંખ્યા બને, તેનો ગુણ્યાકાર કરી તેમાં ગુણ્ય અને ગુણકન એકમનો ગુણ્યાકાર મેળવવો.

બીજી ચોપડીનો “ ડિક્ટેશન શિયક ” ત્રણ આના. [૬

બીજી રીત—ગુણકાર કરવો સહેલો પડે એવી સંખ્યા ગુણકની એકમમાંથી લઈ ગુણમાં મેળવવી, અને તેથી જે જે નવી સંખ્યા અને તેનો ગુણકાર કરી તેમાં ગુણ અને ગુણકની ઉમેરેલી તથા બાદ કરેલી સંખ્યાનો ગુણકાર મેળવવો. જેમકે ૧૯ નો વર્ગ કરો.

પહેલી રીત— $૧૯+૯=૨૮$ ,  $૧૯-૯=૧૦$ ,  $૨૮ \times ૧૦=૨૮૦$ ,

$૯ \times ૯=૮૧$ ,  $૨૮૦+૮૧=૩૬૧$ .

બીજી રીત— $૧૯+૧=૨૦$ ,  $૧૯-૧=૧૮$ ,  $૨૦ \times ૧૮=૩૬૦$ ,

$૧ \times ૧=૧$ ,  $૩૬૦+૧=૩૬૧$ .

આણુપાણુવાળી સંખ્યાનો વર્ગ કરવાની સહેલી રીતો:—

પહેલી રીત—ગુણકની રકમમાં જે પાણુ હોય તે ગુણમાં મેળવી, તેથી જે જે નવી સંખ્યાઓ અને તેનો ગુણકાર કરી તેમાં ગુણ અને ગુણકની પાણુનો ગુણકાર મેળવવો.

બીજી રીત—ગુણકાર કરવો સહેલો પડે એટલી પાણુ ગુણકની રકમમાંથી લઈ ગુણમાં મેળવવી, અને તેથી જે જે નવી સંખ્યાઓ અને તેનો ગુણકાર કરી તેમાં ગુણ અને ગુણકની ઉમેરેલી તથા બાદ કરેલી પાણુનો ગુણકાર મેળવવો. જેમકે ૭૫૫ નો વર્ગ કરો.

પહેલી રીત— $૭૫+૦૫=૮૦$ ,  $૭૫-૦૫=૭૦$ ,  $૮૦ \times ૭૦=૫૬૦૦$ ,

$૦૫ \times ૦૫=૦૨૫$ ,  $૫૬૦૦+૦૨૫=૫૬૨૫$ ,

બીજી રીત— $૭૫+૦૧=૮૦$ ,  $૭૫-૦૧=૭૪$ ,  $૮૦ \times ૭૪=૫૯૨૦$ ,

$૦૧ \times ૦૧=૦૧$ ,  $૫૯૨૦+૦૧=૫૯૨૧$ .

૧૦] બીજા ધોરણનો “ગુપ્તગણિત શિક્ષક” જે આના

ફરીક સરખા હોય પણ એકમ સરખા ન હોય એવી કોઈ  
જે સંખ્યાનો ગુણકાર કરવાની સહેલી રીત.

ગુણકારના એકમ ગુણમાં મેળવી, જેથી જે જે નવી સંખ્યાઓ  
બને તેનો ગુણકાર કરી, તેમાં ગુણ અને ગુણકના એકમનો ગુણકાર  
મેળવવો. આ રીત સરખા ચતક, હમર, ઇત્યાદિવાળી જે સંખ્યાઓના  
ગુણકારને પણ લાગુ પડશે. તેમજ આશુપાણવાળી સંખ્યાઓ કે જેના  
પૂર્ણાંક સરખા હોય તેવી સંખ્યાઓના ગુણકારને પણ લાગુ પડશે,  
એટલું જ નહિ પણ વર્ગને પણ લાગુ પડશે. જેમકે:—

$$૧૫ \times ૧૭; ૪૫ \times ૪૩; ૧૨૫ \times ૧૩૫; ૩૧૧ \times ૩૧; ૪૧૧ \times ૪૧.$$

$$(૧૫+૭) \times (૧૭-૭) + (૫ \times ૭) = ૨૨ \times ૧૦ + ૩૫ = ૨૫૫.$$

$$(૪૫+૩) \times (૪૩-૩) + (૫ \times ૩) = ૪૮ \times ૪૦ + ૧૫ = ૧૯૩૫.$$

$$(૧૨૫+૩૫) \times (૧૩૫-૩૫) + (૨૫ \times ૩૫) = ૧૬૦ \times ૧૦૦ + ૮૭૫$$

$$= ૧૬૮૭૫$$

$$(૩૧૧+૦૧) \times (૩૧-૦૧) \times (૦૧૧ \times ૦૧) = ૪ \times ૩ + ૦ = ૧૨$$

$$(૪૧૧+૦૧) \times (૪૧-૦૧) + (૦૧૧ \times ૦૧) = ૪૧૧ \times ૪૦ + ૦ = ૧૬૪૪૧$$

૩૧. ૦૧ નો વર્ગ	૩૧. ૦૧	૩૧. ૧૧ નો વર્ગ	૩૧. ૨૧
૩૧. ૦૧	૩૧. ૦૧	૩૧. ૧૧	૩૧. ૩૧
૩૧. ૦૧	૩૧. ૦૧	૩૧. ૨	૩૧. ૪
૩૧. ૧	૩૧. ૧	૩૧. ૨૧	૩૧. ૫
૩૧. ૧	૩૧. ૧	૩૧. ૨૧	૩૧. ૬



૧૨] ચોથાંસી તાલુકાનો ભૂગોળ શિક્ષક બે આના.

## પ્રકરણ ૨. ગુણોત્તરની સમજ.

એક સંખ્યા બીજી સંખ્યાથી કેટલા ગણી છે, અથવા બીજીનો કેટલામો ભાગ છે એ બતાવનારી ત્રીજી સંખ્યાને તે બે સંખ્યાનું \*ગુણોત્તર કહે છે. જેમકે ૨૪ એ ૬ થી ૪ ગણી છે. માટે ૨૪ અને ૬નું ગુણોત્તર ૪. ૬ એ ૨૪ નો ચોથો ( $\frac{1}{4}$ ) ભાગ છે. માટે ૬ અને ૨૪નું ગુણોત્તર  $\frac{1}{4}$  અને  $\frac{1}{4}$  નું ગુણોત્તર  $\frac{1}{4} \div \frac{1}{4} = 1$  છે.

એકજ ભાતની કાંઈ બે સંખ્યાનો મુકાબલો બે રીતે થઈ શકે.

૧) એક સંખ્યા બીજીથી કેટલી વધારે અથવા ઓછી છે એમ કહીને.

૨) એક સંખ્યા બીજીથી કેટલા ગણી છે અથવા બીજીનો કેટલામો ભાગ છે એમ કહીને.

જેમકે ૨૪ અને ૬ એ બે સંખ્યાઓ લીધી, તે પહેલી રીતે ૨૪ એ ૬ થી ૧૮ વધારે છે અથવા ૬ એ ૨૪ થી ૧૮ ઓછી છે એમ કહેવાય, અને બીજી રીતે ૨૪ એ ૬ થી ચાર ગણી છે અથવા ૬ એ ૨૪ નો ૪થો ( $\frac{1}{4}$ ) ભાગ છે એમ કહેવાય. પહેલી રીતમાં બે સંખ્યાની બાદબાકી કરવી પડે છે, અને બીજી રીતમાં પહેલીને બીજીએ ભાગવી પડે છે, ગુણોત્તર કાઢવામાં આ બીજી રીતજ મુકાબલો કરી શકાય. એટલે ૨૪ એ ૬ થી ૪ ગણી છે અથવા ૬ એ ૨૪નો ૪થો ( $\frac{1}{4}$ ) ભાગ છે એ યાદ રાખવું.

\* ગુણોત્તર=(ગુણ+ગણી+કતર=વધારો)=અમુક ગણી વધારો.

## ભાળ મરનાવળીની નોટ બે આના. [૧૩

ગુણોત્તર કાઢવામાં બે સંખ્યાનો ક્રમ કાયમ રાખી પહેલીને ભાળ્ય અને બીજીને ભાળક મણવી, ક્રમ ફેરવી નાખવાથી જવાબ ઉલટાઈ જશે.

જે બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર કાઢવું હોય, તે બે સંખ્યા મળીને મુગ્ધ કહેવાય છે. ગુણોત્તરની પહેલી સંખ્યાને અગ્રસર અને બીજીને ઉપાગ્રસર કહે છે.

ગુણોત્તર બતાવવાને અગ્રસર અને ઉપાગ્રસર વચ્ચે ભાગાકારના  
(÷) આવા ચિહ્નનું દ્વંકુ ૩૫ (:) આવા બે ટપકાં મૂકવામાં આવે છે; જેમ ૩ ને ૪નું ગુણોત્તર ૩ : ૪ આમ લખાય. અને વાંચવું હોય ત્યારે ૩ જેમ ૪ને છે એમ બોલાય, ૩ અને ૪ એ બંને પદ કહેવાય છે.

અગ્રસર અને ઉપાગ્રસર વચ્ચે ભાળ્ય અને ભાળકનો સંબંધ છે. એટલે અગ્રસર અંશ અને ઉપાગ્રસર છેદ ગણી અપૂર્ણાંક લખવાથી તેમનું ગુણોત્તર નીકળે છે; માટે ગુણોત્તર કાઢવાને પહેલી સંખ્યાને બીજી સંખ્યાએ ભાગવી પડે છે. આ ઉપરથી સ્પષ્ટ છે કે અપૂર્ણાંકના અંશ અને છેદ વચ્ચે જે સંબંધ છે, તેવાજ સંબંધ બે સંખ્યાના ગુણોત્તર વચ્ચે છે.

અપૂર્ણાંકના અંશ અને છેદને એકજ રકમે ગુણવાથી અથવા ભાગવાથી કિંમતમાં ફેર પડતો નથી તેમજ બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર કાઢવું હોય તે બે સંખ્યાઓને પણ એકજ રકમે ગુણવાથી અથવા ભાગવાથી ગુણોત્તરની કિંમતમાં ફેર પડતો નથી. જેમ ૩ અને ૪ એ બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર ૩ છે. હવે ૩ ને ૪ એ ગુણ્યા અને ૪ ને પણ ૪ એ ગુણ્યા તો ૧૨ અને ૧૬ એ બે સંખ્યા થઈ

૧૪] બીજા ધારણ માટે અંકગણિતનાં મનોચત્ત્ર પાંચ આના.  
 તો એ બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર  $\frac{1}{2}$  અથવા  $\frac{1}{2}$  એ એકનું એકજ છે.  
 અને ૪એ ભાગવાથી  $\frac{1}{2}$  અને ૪ને ૪એ ભાગવાથી ૧ એટલે  
 $\frac{1}{2}$  ને ૧ એ બે સંખ્યાઓ થઈ તો એ બે સંખ્યાઓનું ગુણોત્તર  
 પણ  $\frac{1}{2}$  જ છે.

૧૨ ફરી ૪ ફરીથી કેટલા ગણી છે એમ કહી શકાય. પરંતુ  
 ૧૨ મધ્ય ૪ ફરીથી કેટલા ગણા છે એમ કહેવાય નહિ. આ  
 ઉપરથી જણાય છે કે ગુણોત્તર હંમેશાં બે એકજ જાતની  
 સંખ્યાઓ વચ્ચે નીકળી શકે. પરિભાષણની જાત એકજ હોય  
 પણ નામ જુદા હોય તો બંનેને એક નામમાં લાવી ગુણોત્તર  
 કાઢવું. જેમકે ૧ રૂપિયા ને ૧ આના; ૧ મધ્ય ૧ શેર; ૧  
 ગજ ને ૧ તસુ; ૧ કલાક ને ૧ સેકન્ડનું ગુણોત્તર કાઢવું હોય તો ૧  
 રૂપિયા=૧૬ આના, માટે ૧૬ આના ને ૧ આનાનું ગુણોત્તર ૧૬.  
 ૧ મધ્ય=૪૦ શેર, માટે ૪૦ શેર ને ૧ શેરનું ગુણોત્તર ૪૦.  
 ૧ ગજ=૨૪ તસુ, માટે ૨૪ તસુ ને ૧ તસુનું ગુણોત્તર ૨૪.  
 ૧ કલાક=૩૬૦૦ સેકન્ડ, માટે ૩૬૦૦ સેકન્ડ ને ૧ સેકન્ડનું ગુણોત્તર  
 ૩૬૦૦. વળી આ ઉપરથી એમ જણાય છે કે કોઈપણ એકજ  
 જાતનાં બે પરિભાષણનું ગુણોત્તર તેના કોષ્ટક જેટલું જ આવે છે.

૩ રૂપિયા ને ૩ આના; ૩ મધ્ય ને ૩ શેર; ૩ ગજ ને ૩  
 તસુ; ૩ કલાક ને ૩ સેકન્ડનું ગુણોત્તર ૧૬; ૪૦; ૨૪ અને ૩૬૦૦ છે.  
 આ ઉપરથી એમ જણાય છે કે કોઈપણ એકજ જાતનાં સરખી  
 સંખ્યાવાળા બે પરિભાષણનું ગુણોત્તર પણ તેના કોષ્ટક  
 જેટલું જ આવે છે.



## ત્રીજી સોપડીના અર્થ પાંચ આના [૧૫

૩ રૂપીઆ ને ૧ આના; ૩ મણ ને ૧ શેર; ૩ મજ ને ૧ તસુ; ૩ કલાક ને ૧ સેકંડનું ગુણોત્તર કહો. જવાબ ૪૮, ૧૨૦, ૭૨ અને ૧૦૮૦૦. જુઓ ત્યારે આ ઉપરથી સમજાય છે કે અગ્રસરને બેટલામાં લાગે ઉપાગસર હોય તે લાગે તે પરિમાણના કોષ્ટકને ગુણવાથી ગુણોત્તર નીકળે છે.

૩ રૂપીઆ ને ૬ આના, ૩ મણ ૬ શેર; ૩ મજ ને ૬ તસુ; ૩ કલાક ને ૬ સેકંડનું ગુણોત્તર કેટલું? જવાબ ૮, ૨૦, ૧૨, ૧૮૦૦. જુઓ ત્યારે આ ઉપરથી સમજાય છે કે અગ્રસર કરતાં ઉપાગસર બેટલા ગણે હોય તેટલા ગણાયે તે પરિમાણના કોષ્ટકને લાગવાથી ગુણોત્તર નીકળે છે.

\* વિશેષ સંખ્યાને વિશેષ સંખ્યાએ ભાગવાથી જવાબ સાદી સંખ્યા આવે છે, માટે જુદાં જુદાં વિવિધ પરિમાણો અથવા એકજ માતની વિશેષ સંખ્યાનું ગુણોત્તર સાદી સંખ્યા આવે એ સ્પષ્ટ છે. જેમકે ૧૫ મણ ને ૩ મણનું ગુણોત્તર ૫ મણ નહિ, પણ ૫ સાદી સંખ્યા છે.

૩૩૩૩૩૩

મનોરથ ૨.

રૂપીઆના આના કેટલા ?

આનાની પાઈ કેટલી ?

માણીના મણ કેટલા ?

ડઝનનાં નંગ કેટલા ?

મણના શેર કેટલા ?

શેરના અંગૂળ કેટલા ?

શેરના રા. બાર કેટલા ?

ખાંડીના મણ કેટલા ?

\* સંખ્યાની સાથે કોઈ વસ્તુનું નામ આવે ત્યારે તેને વિશેષ સંખ્યા કહે છે. જેમકે ૫ રૂપીઆ, ૩ મણ, ૨ મજ, ૪ વર્ષ વગેરે આમાં ૫, ૩, ૨, ૪ વિશેષ સંખ્યા છે.

## ૧૬] ત્રીજી ચોપડીનો “ડિક્શનરી શિક્ષક” ગ્રંથ આના.

આરના મથુ કેટલા ?  
 આરની ધડી કેટલી ?  
 તોલાના વાલ કેટલા ?  
 તોલાની રતી કેટલી ?  
 ગદિઆણુના વાલ કેટલા ?  
 વાલની રતી કેટલી ?  
 ગદિઆણુની રતી કેટલી ?  
 મજના તસુ કેટલા ?  
 રીમના ધા કેટલા ?  
 સેંકડાના નંગ કેટલા ?  
 મહીનાના દિવસ કેટલા ?  
 ગાણીના મથુ કેટલા ?  
 ગાણીના દસરો કેટલા ?  
 વરસના દિવસ કેટલા ?  
 રૂપીઆના દોઝડા કેટલા ?  
 આનાની બદામ કેટલી ?  
 પૌડના શિલિંગ કેટલા ?  
 આનાના ઉપઆના કેટલા ?  
 પાવણાની પાછ કેટલી ?  
 ૭ રૂપીઆના આના કરો.  
 ૮ આનાની પાછ કરો.

૪ રોરના પારોરા કરો.  
 ૮ મથુના રોર કરો.  
 ૩ કોડીના નંગ કરો.  
 ૬ ગાણીના મથુ કરો.  
 ૧૧૧ રૂપીઆના આના કરો.  
 ૧૧ રૂપીઆના આના કરો.  
 ૩૧૧ રોરના અધોળ કરો.  
 ૧૧૧ રોરના નવટાંક કરો.  
 ૧૧૧ મથુની પાંચરોરી કરો.  
 ૧૧ ગદિઆણુની રતી કરો.  
 ૧૧ આંડીના મથુ કરો.  
 ૩૧ ડઝનનાં નંગ કરો.  
 ૧૧૧૧ પૌડના શિલિંગ કરો.  
 ૧૧૧ શિલિંગના પેન્સ કરો.  
 ૧૧ પેન્સના ફાર્થિંગ કરો.  
 ૪૧ રૂપીઆના દોઝડા કરો.  
 ૩૧ આનાના ઉપઆના કરો.  
 ૨૧ આનાની બદામ કરો.  
 ૧૧૧ તોલાના વાલ કરો.  
 ૩૧૧ મજના તસુ કરો.  
 ૧૧૧૧ દોઝડાની બદામ કરો.



૨૪ આનાના રૂપીઆ કેટલા ?  
 ૪૮ રતીના ગદિઆણુ કેટલા ?

૧૮ મથુની ગાણી કેટલી ?  
 ૪૦ નંગની કોડી કેટલી ?

## આથી આપડીનો "ડિક્ટેશન શિક્ષક" ચાર આના. [૧૭

૨૪ મથુની કળશી કેટલી ?	૬ આડીની ગાલી કેટલી ?
૨૫ શિલિંગના પૌંડ કેટલા ?	૧૫ ભારની માણી કેટલી ?
૬૪ વાલના તોલા કેટલા ?	૭ બેડીઆની કળશી કેટલી ?
૨૮ પાસેરાના શેર કેટલા ?	૩ ગાલીની આંડી કેટલી ?
૩૨ વાલના મદિઆણા કેટલા ?	૫ ધડીના મથુ કેટલા ?
૮ માણીના ભાર કેટલા ?	૧૧ સેંકડાની કોડી કેટલી ?
૬ મથુની ધડી કેટલી ?	૧૧ હળરના સેંકડા કેટલા ?
૧૨ કળશીના બેડીઆં કેટલાં ?	



### અનોથલ ડ. નીચેના પરિભાષણું યુક્તોત્તર કાઢો

૮	ને	૪	આનો	:	પાઇ	ગાલી	:	મથુ
૪	ને	૮	આનો	:	દોઢ પાઇ	મહીનો	:	દિવસ
૨૫	ને	૫	માણી	:	મથુ	પૌંડ	:	શિલિંગ
૫	ને	૨૫	મથુ	:	શેર	શિલિંગ	:	પેન્સ
૧૦	ને	૧૦૦૦	શેર	:	૩૧. ભાર	પેન્સ	:	ફાર્થિંગ
૦૧૧	ને	૦૧	શેર	:	નવટાંક	ટન	:	હંફ્રેટ
૦૧	ને	૦૧૧	મથુ	:	પાંચશેરી	૩૩	:	પોલ
૦૧	ને	૦૧	ડઝન	:	નંમ	એકર	:	ચુઠો
૦૧	ને	૦૧	ગ્રોસ	:	ડઝન	વરસ	:	દિવસ
૮ કેરી	ને	૪ કેરી	ભાર	:	ધડી	તોલો	:	વાલ
૪ મથુ	ને	૮ મથુ	મજ	:	તસુ	મદિઆણો	:	વાલ
૩પીએ	:	આનો	ભાર	:	મથુ	તોલો	:	રતી
પાવડું	:	પાઇ	બેડીલ	:	મથુ	મદિઆણો	:	રતી

૧૮] મુંબઈ ઈલાકાની ભૂગોળની પ્રયોગરમાળા ૪૧૧ આના.

ધા :	તાવ	પેનીવેટ :	ઝેન	મથુ :	સવાશેરી
રીમ :	ધા	માધલ :	ફાર્થિંગ	મથુ :	અઢીશેરી



ઝોંસ(ફ્રીચ):	પૌંડ	તસુ :	ગજ	પોલ :	૩૬
આના :	૩પીઆ	મથુ :	ભાર	૩૬ :	એકર
પાઈ :	પાવલું	મથુ :	એડીકું	મુડો :	એકર
પાઈ :	આનો	મથુ :	ગાલ્લી	દિવસ :	વરસ
દોઢપાઈ :	આનો	મથુ :	કળશી	વાલ :	તોસો
મથુ :	માથુી	મથુ :	મુડો	વાલ :	મદિઆણો
શેર :	મથુ	મઢીનો :	વરસ	રતી :	તોસો
૩૧. ભાર :	શેર	દિવસ :	મઢીનો	રતી :	મદિઆણો
નંગ :	ડઝન	શિલિંગ :	પૌંડ	તાવ :	ધા
ડઝન :	ઝોસ	પેન્સ :	શિલિંગ	ઝેન :	પેનીવેટ
ધડી :	ભાર	ફાર્થિંગ :	પેની	ફાર્થિંગ :	માધલ

મનોચિત્ર ૪.

૩પીઆ :	એઆની	૩પીઆ :	૬૧ દોકડા	૩પીઆ :	૪ પાઈ
૩પીઆ :	૧૨૧ દો.	૩પીઆ :	૫ સુંપૈસા	૩પીઆ :	૧ પૈસો
૩પીઆ :	૧૦ સુંપૈસા	૩પીઆ :	૫ દોકડા	૩પીઆ :	૩ પાઈ
૩પીઆ :	૧૦ દોકડા	૩પીઆ :	૪ સુંપૈસા	૩પીઆ :	૨૫ બદામ
૩પીઆ :	૮ સુંપૈ	૩પીઆ :	૮ પાઈ	૩પીઆ :	૦૧ આનો
૩પીઆ :	૧૬ પાઈ	૩પીઆ :	૬ પાઈ	૩પીઆ :	૨ પાઈ
૩પીઆ :	૧ આનો	૩પીઆ :	૨૧ દોકડા	૩પીઆ :	૧ દોકડો
		૩પીઆ :	૨ સુંપૈસા	૩પીઆ :	૧૬૫આનો

હિંદુસ્તાનની સાંખ્યગોળની પ્રમોત્તરમાંના ચાર આના. [૧૬

૩પીઆ : ૦૧૧ પાઇ	આનો : ૦૧ સુંપૈ	આનો : ૦૧૧ ઉ.આ.
૩પીઆ : ૫ બદામ	આનો : ૧ પાઇ	આનો : ૨૧ બદામ
૩પીઆ : ૦૧સુંપૈસો	આનો : ૧ ઉપઆનો	આનો : ૬ પાઇ
આનો : ૧ અધેસો	આનો : ૬૧ બદામ	આનો : ૦૧૧ ઉંઆ.
આનો : ૨ઉપઆનો	આનો : ૨ બદામ	આનો : ૧ બદામ
આનો : ૧૨૧બદામ	આનો : ૦૧સુંપૈસો	આનો : ૧ ઉપઆનો
આનો : ૧૦ બદામ	આનો : ૦૧ પાઇ	આનો : ૫ વીસવાસી



મનોયત્ન ૫.

પૌંડ : ૨૧૧ શિલિંગ	પૌંડ : ૬ પેન્સ	શિલિંગ : ૧૧૧ પેન્સ
પૌંડ : ૨ શિલિંગ	પૌંડ : ૫ પેન્સ	શિલિંગ : ૧ પેની
પૌંડ : ૧ શિ ૪ પે	પૌંડ : ૪ પેન્સ	શિલિંગ : ૦૧૧ પેની
પૌંડ : ૧૧ શિલિંગ	પૌંડ : ૨૧૧ પેન્સ	શિલિંગ : ૨ ફાર્થિંગ
પૌંડ : ૧૦ પેન્સ	પૌંડ : ૨ પેન્સ	શિલિંગ : ૧૧૧ફાર્થિંગ
પૌંડ : ૮ પેન્સ	પૌંડ : ૧ પેની	શિલિંગ : ૦૧૧ફાર્થિંગ
પૌંડ : ૭૧ પેન્સ	પૌંડ : ૦૧ પેની	શિલિંગ : ૦૧ ફાર્થિંગ



મનોયત્ન ૬.

માણી : ૬ મણુ	માણી : ૧૧૧ મણુ	ધા : ૮ તાવ.
માણી : ૪ મણુ	માણી : ૧ મણુ	ધા : ૬ તાવ
માણી : ૩ મણુ	માણી : ૦૧૧ મણુ	ધા : ૪ તાવ
માણી : ૨ મણુ	ધા : ૧૨ તાવ	ધા : ૩ તાવ

૨૦] ચોથીચોપડીના અર્થ સાડા સાત આના

ધા : ૨ તાવ	તોથો : ૦૧ વાથ	સેંકડો : ૫ નંગ
ધા : ૧૧૧ તાવ	તોથો : ૧ રતી	સેંકડો : ૪ નંગ
ધા : ૦૧ તાવ	ખાંડી : ૧૦ મથુ	સેંકડો : ૨૧૧ નંગ
ધડી : ૨૪ શેર	ખાંડી : ૫ મથુ	સેંકડો : ૨ નંગ
ધડી : ૧૬ શેર	ખાંડી : ૨૧૧ મથુ	સેંકડો : ૧ નંગ
ધડી : ૧૨ શેર	ખાંડી : ૨ મથુ	હજાર : ૫૦૦ નંગ
ધડી : ૮ શેર	ખાંડી : ૧ મથુ	હજાર : ૨૫૦ નંગ
ધડી : ૬ શેર	ખાંડી : ૦૧૧ મથુ	હજાર : ૨૦૦ નંગ
ધડી : ૪ શેર	મથુ : ૨૦ શેર	હજાર : ૧૨૫ નંગ
ધડી : ૩ શેર	મથુ : ૧૦ શેર	હજાર : ૧૦૦ નંગ
ધડી : ૨ શેર	મથુ : ૮ શેર	હજાર : ૬૨૧૧ નંગ
ધડી : ૧૧૧ શેર	મથુ : ૫ શેર	હજાર : ૫૦ નંગ
ધડી : ૧ શેર	મથુ : ૪ શેર	હજાર : ૨૫ નંગ
ધડી : ૦૧૧ શેર	મથુ : ૨૧૧ શેર	હજાર : ૨૦ નંગ
તોથો : ગદિઆથો	મથુ : ૨ શેર	હજાર : ૧૨૧૧ નંગ
તોથો : ૩૨ રતી	મથુ : ૧૧ શેર	હજાર : ૧૦ નંગ
તોથો : ૮ વાથ	મથુ : ૧ શેર	મહીનો : ૧૫ દિવસ
તોથો : ૧૬ રતી	સેંકડો : ૫૦ નંગ	મહીનો : ૧૦ દિવસ
તોથો : ૪ વાથ	સેંકડો : ૨૫ નંગ	મહીનો : ૭૧૧ દિવસ
તોથો : ૮ રતી	સેંકડો : ૨૦ નંગ	મહીનો : ૬ દિવસ
તોથો : ૨ વાથ	સેંકડો : ૧૨૧૧ નંગ	મહીનો : ૫ દિવસ
તોથો : ૪ રતી	સેંકડો : ૧૦ નંગ	મહીનો : ૩૧૧૧ દિવસ
તોથો : ૧ વાથ	સેંકડો : ૬૧ નંગ	મહીનો : ૩ દિવસ

પાંચમા ધોરણનો “મુખ્યમણિ શિક્ષક” ચાર આના. [૨૧

મહીનો : ૨૧ દિવસ	મહીનો : ૧૧ દિવસ	મહીનો : ૧ દિવસ
મહીનો : ૨ દિવસ	મહીનો : ૧૧ દિવસ	મહીનો : ૦૧ દિવસ
<b>મનોરથ ૭.</b>		

માહી : ૦૧ મહુ	૫ નવટાંક : ૧૧૩.બાર	૧૧ દિવસ : વરસ
૪ શેર : માહી	૩૨ રતી : ૦૧૧તોલો	૧૧ બાર : ૦૧ મહુ
૮ શેર : ૩૧. બાર	૨૧ રીમ : ૨ ધા	૩૬ દિવસ : ૨ વર્ષ
૩ પૌંડ : ૨ શિલિંગ	૨૧ ધા : ૨ તાવ	૫ પોલ : ૨ માઈલ
અહીશેર : મહુ	૩ એકર : ૨ ઝુંઝ	૧૨૧ દોકડા : ૬૧ બદામ
અડધીપૌંડ : પેની	૧૧ શેર : ૩ મહુ	૧૮૧૧ દોકડા : ૩ આના
૧૦આના : પાઈ	૩૧૧ શેર : ૧૫ શેર	૪૮ શેર : ૧ ધડી
ગળ : તસુ	૨૧૩પીઆ : ૪ આના	૧૨ માસા : ૬૬ રતી
૨ તસુ : ગળ	૧૧ મહુ : ૩ શેર	૬૬ રતી : ૨ મહિ.
૦૧૩પીઆ : ૧૨૧ દો	૦૧ મહુ : બેડીડ	૩. ૦૧૧ : ૩. ૬૦
૦૧ આના : ૬૧ બદામ	૧૧ રતી : તોલો	૨ પૌંડ : ૩ પેન્સ
૧૦ શેર : માહી	૬૪ શેર : ૬૦૧શી	૩ કોડી : ૪ નંગ

**મનોરથ ૮.**

૩ રીપીઆ : ૩ આના	૮ તોલા : ૮ વાલ
૭ આના : ૭ પાઈ	૨ તોલા : ૨ રતી
૩ પૌંડ : ૩ શિલિંગ	૭ ટન : ૭ હંદ્રવેટ
૪ શિલિંગ : ૪ પેન્સ	૩ માહી : ૩ મહુ
૪ માહી : ૪ મહુ	૨ વરસ : ૨ મહીના

૨૨] પાંચમી યોગડીનો "ડિક્ટેશન શિક્ષક" આર આના.

૩ મહીના	: ૩ દિવસ	૩ રૂપીઆ	: ૩ દોકડા
૭ મથુ	: ૭ શેર	૮ રૂપીઆ	: ૮ પાવલા
૭ શેર	: ૭ અધોળ	૪ આના	: ૪ ઉપઆના
૩ શેર	: ૩ પાશેર	૩ પૈસા	: ૩ પાઈ
૫ દોકડા	: ૫ બદામ	૩ બેઆની	: ૩ આના



૧૧ રૂપીઓ	: ૧૧ આનો	૨૧૧૧ વાલ	: ૨૧૧૧ રતી
૧૧૧ આનો	: ૧૧૧ પાઈ	૧૧ ગદિઆણો	: ૧૧ વાલ
૨૧ પૈંડ	: ૨૧ સિલિંગ	૧૧૧ બેડીલ	: ૧૧૧ મથુ
૩૧૧ પૈંડ	: ૩૧૧ સિલિંગ	૦૧૧ ગાલી	: ૦૧૧ મથુ
૨૧૧ મથુ	: ૨૧૧ શેર	૦૧૧ શેર	: ૦૧૧ અધોળ
૧૧૧૧ શેર	: ૧૧૧૧ રૂપીઆમાર	૦૧ મથુ	: ૦૧ શેર
૩૧૧ શેર	: ૩૧૧ અધોળ	૦૧૧ રૂપીઓ	: ૦૧૧ દોકડો
૧૧૧ ડઝન	: ૧૧૧ નંગ	૦૧ આનો	: ૦૧ બદામ
૨૧ ઓસ	: ૨૧ ડઝન	૦૧૧ દોકડો	: ૦૧૧ બદામ
૧૧ તોલો	: ૧૧ વાલ	૧૧ આનો	: ૧૧ બદામ



મનોયત્ન ૯.

૪ પૈસા	: ૪ આના	૩ ફાર્વિંગ	: ૩ પેન્સ
૩ આના	: ૩ રૂપીઆ	૨ પેન્સ	: ૨ પૈંડ
૩ તસુ	: ૩ ગજ	૫ દોકડા	: ૫ રૂપીઆ
૭ વાલ	: ૭ તોલા	૧૧૧ વાલ	: ૧૧૧ તોલો
૪ તાવ	: ૪ ધા	૨૧૧ શેર	: ૨૧૧ મથુ
૭ પેન્સ	: ૭ સિલિંગ	૨૧૧ તસુ	: ૨૧૧ ગજ



## શુભરાતની સાઠ જુગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ત્રણ આના. [૨૩

૧૧ ડઝન : ૧૧ ઓસ	૦૧ સિલિંગ : ૦૧ પૌડ
૧૧ આનો : ૧૧ રૂપીઓ	૦૧ પેની : ૦૧ સિલિંગ
૦૧ આનો : ૦૧ રૂપીઓ	૦૧ ફર્લિંગ : ૦૧ માઈલ



### મનોચત્ન ૧૦.

૪ રૂપીઓ : ૨ આના	૯ શેર : ૪૧ અધોળ
૬ શેર : ૩ રૂપીઆભાર	૭ તોલા : ૩૧ વાલ
૪ મથુ : ૨ શેર	૨ ગદિઆણુ : ૧ વાલ
૭ ખાંડી : ૩૧ મથુ	૩ મથુ : ૧૧ શેર



૩ ઓસ : ૦૧૧ ડઝન	૧૪ રૂપીઆ : ૩૧ દોકડા
૮ મથુ : ૨ શેર	૨ આના : ૦૧ બદામ
૪ વરસ : ૧ માસ	૪ આના : ૧ પાઈ
૬ ગાદતી : ૧૧ મથુ	૩ પૌડ : ૦૧૧ સિલિંગ
૨ બેડીઆ : ૦૧ મથુ	૪ સિલિંગ : ૧ પેન્સ



૧ આનો : ૨ પાઈ	૮ મથુ : ૧૬ શેર
૧૧ મથુ : ૩ શેર	૨ ખાંડી : ૪ મથુ
૫ દોકડા : ૧૦ બદામ	૪ તોલા : ૮ ગદિઆણુ
૪ રૂપીઆ : ૮ આના	૩ ગદિઆણુ : ૬ રતી
૩ શેર : ૬ રૂપીઆભાર	૨ ડઝન : ૪ નંગ
૫ દોકડા : ૧૦ બદામ	૩ ટન : ૬ હાંદવેટ



## ૨૪] ચોથી ચોપડીના અર્થ સાડા સાત આના.

૨ મથુ	: ૮ શેર	૩ બદામ	: ૧૨ વીસવાસી
૨ વરસ	: ૮ દિવસ	૨ પૈંડ	: ૮ સિલિંગ
૩ ભાર	: ૧૨ મથુ	૩ પેન્સ	: ૧૨ સિલિંગ
૩ શેર	: ૧૨ અધોળ	૩ સિલિંગ	: ૧૨ પૈંડ
૩ રૂપીઆ	: ૧૨ દોકડા	૩ આના	: ૧૨ રૂપીઆ
૪ આના	: ૧૬ દોઢપાઇ	૩ પાઇ	: ૧૨ આના
૩ આના	: ૧૨ ઉપઆના	૨ અધોળ	: ૮ શેર

### મનોરથ ૧૧.

- ૧) ૧૥ મથુ ને કેટલા શેરનું ગુણોત્તર ૧૨ ?
- ૨) ૧૥ શેર ને કેટલા રૂપીઆભારનું ગુણોત્તર ૨૦ ?
- ૩) ૧૥ રૂપીઆ ને કેટલા આનાનું ગુણોત્તર ૮ ?
- ૪) ૬૨૥ દોકડા ને કેટલા પૈસાનું ગુણોત્તર ૧૦ ?
- ૫) ૨૥ પૈંડ ને કેટલા સિલિંગનું ગુણોત્તર ૨૦ ?
- ૬) ૧૥ કળશી ને કેટલા મથુનું ગુણોત્તર ૨૪ ?
- ૭) ૪ ગાદી ને કેટલી ખાંડીનું ગુણોત્તર ૮ ?
- ૮) ૨ વરસ ને કેટલા દિવસનું ગુણોત્તર ૨૪ ?
- ૯) ૩૥ રૂપીઆ ને કેટલા આનાનું ગુણોત્તર ૧૨ ?
- ૧૦) ૫ નંગને કેટલા સેંકડાનું ગુણોત્તર ૫૦ ?
- ૧૧) ૨૪ પાઇને કેટલા આનાનું ગુણોત્તર ૬ ?
- ૧૨) ૨૪ ઝન ને કેટલા ગ્રાસનું ગુણોત્તર ૬ ?
- ૧૩) કેટલા શેર તે ૫ નવટાંકનું ગુણોત્તર ૮ ?
- ૧૪) કેટલા સિલિંગ ને ૬ પેન્સનું ગુણોત્તર ૨૪ ?
- ૧૫) કેટલી ધડી ને ૩ શેરનું ગુણોત્તર ૧૬ ?

## ચોથી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક આર આના” [૨૫

- ૧૬) કેટલા શેર ને ૫ નવટાંકનું ગુણોત્તર ૮ ?  
 ૧૭) કેટલા રૂપીઆ ને ૩ આનાનું ગુણોત્તર ૧૬ ?  
 ૧૮) કેટલા રીમ ને ૩ આંસડીનું ગુણોત્તર ૬૦ ?  
 ૧૯) કેટલા આના ને ૧૧ રૂપીઆનું ગુણોત્તર ૬ ?  
 ૨૦) કેટલી પાઈ ને ૩ રૂપીઆનું ગુણોત્તર ૧૬૬ ?  
 ૨૧) કેટલા શેર ને ૨ મથુનું ગુણોત્તર ૬૬ ?  
 સૂચના—૨૨ થી ૪૦ સવાલના જવાબ અનેક આવશે !
- ૨૨) કેટલા રૂપીઆ ને કેટલા આનાનું ગુણોત્તર ૮ ?  
 ૨૩) કેટલા મથુ ને કેટલા શેરનું ગુણોત્તર ૪૦ ?  
 ૨૪) કેટલે શેર ને કેટલા નવટાંકનું ગુણોત્તર ૮ ?  
 ૨૫) કેટલી ખાંડી ને કેટલા મથુનું ગુણોત્તર ૨૦ ?  
 ૨૬) કેટલી ગાલ્લી ને કેટલા મથુનું ગુણોત્તર ૩૦ ?  
 ૨૭) કેટલાં બેડીઆં ને કેટલા મથુનું ગુણોત્તર ૩૨ ?  
 ૨૮) કેટલા તોલા ને કેટલા વાલનું ગુણોત્તર ૩૨ ?  
 ૨૯) કેટલા એકર ને કેટલા ગુંઠાનું ગુણોત્તર ૪૦ ?  
 ૩૦) કેટલા પા ને કેટલા શેરનું ગુણોત્તર ૨૪ ?  
 ૩૧) કેટલી ખડી ને કેટલા શેરનું ગુણોત્તર ૪૮ ?  
 ૩૨) કેટલા ગ્રાસ ને કેટલા ડઝનનું ગુણોત્તર ૧૨ ?  
 ૩૩) કેટલા આના ને કેટલી પાઈનું ગુણોત્તર ૧૨ ?  
 ૩૪) કેટલા સિલિંગ ને કેટલા પેન્સનું ગુણોત્તર ૧૨ ?  
 ૩૫) કેટલા રૂપીઆ ને કેટલા દોકડાનું ગુણોત્તર ૧૦૦ ?  
 ૩૬) કેટલા પૌડ ને કેટલા સિલિંગનું ગુણોત્તર ૨૦ ?  
 ૩૭) કેટલા રૂપીઆ ને કેટલા આનાનું ગુણોત્તર ૧૬ ?

૨૬] સુંબઈ ઇલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૧૧ આના.

૩૮) કેટલા રૂપીઆ ને કેટલા પૈસાનું ગુણોત્તર ૬૪ ?

૩૯) કેટલા સિલિંગ ને કેટલા પૌન્ડનું ગુણોત્તર ૬૪ ?

૪૦) કેટલા દોકડા ને કેટલા રૂપીઆનું ગુણોત્તર ૬૪ ?

## પ્રકરણ ૩

તમામ ગુણોત્તરમાં લાગુ પડતી કુંઝીઓ.

૧) ભારે પરિમાણ ઉપરથી હલકા પરિમાણની કિંમત કાઢવાની રીત:—

ભારે પરિમાણની કિંમતને હલકા પરિમાણ અને ભારે પરિમાણના ગુણોત્તરે ગુણવા, ગુણાકાર ભારે પરિમાણની કિંમતની જાતનો આવશે. જેમકે દા. ૧) રૂ. ૨૫૦ એ તોડો તો ૪ વાલનું શું ?

ભારે પરિમાણની કિંમત રૂ. ૨૫૦ને હલકા પરિમાણ ૪ વાલ ને ભારે પરિમાણ એક તોલાના ગુણોત્તર ૬ થી ગુણવા. તો રૂ. ૨૫૦×૬=રૂ. ૧૫૦૦ અથવા\* ૬ રૂપીઆ=૨ આના, માટે ૨૫૦×૨=૫૦ આના=રૂ. ૧૫૦૦

દા. ૨) રૂ. ૬૩ એ માલ્લી તો ૧૨ શેરનું શું ?

ભારે પરિમાણની કિંમત રૂ. ૬૩ ને હલકા પરિમાણ ૧૨ શેર ને ભારે પરિમાણ એક માલ્લીના ગુણોત્તર ૬ થી ગુણવા તો રૂ. ૬૩×૬=૬૩ દોકડા=રૂ. ૧૦૦૦ દોકડો અથવા ૬ રૂપીઆ=૧ દોકડો માટે ૬૩×૧=૬૩ દોકડા=રૂ. ૧૦૦૦ દોકડો.

\* ગુણોત્તર એ સાદી સંખ્યા છે છતાં આ રીતમાં તેને વિશેષ (પરિમાણવાળી) સંખ્યા ગણી લેવામાં આવે છે, માટે પહેલી સંખ્યા ને વિશેષ સંખ્યા છે તેને સાદી સંખ્યા ગણી લેવી જોઈએ, કારણ સ્પષ્ટ છે. જેમકે ૫રૂપીઆ×૨=૧૦રૂપીઆ, અથવા ૫×૨ રૂપીઆ=૧૦ રૂપીઆ.

હિંદુસ્તાનની સાં જૂગોળની પ્રકોત્તરમાળા આર આના. [૨૪

હા. ૩) જા આંડીના રૂ. પરા તો ૩૦ શેરનું થુ ?

મારે પરિમાણની કિંમત રૂ. પરાને હલકા પરિમાણ ૩૦ શેર ને  
મારે પરિમાણ જા આંડીના ગુણોત્તર  $\frac{૩૦}{૧૦૦}$  થી ગુણ્યા તો રૂ. પરા  $\times$   
 $\frac{૩૦}{૧૦૦} = ૨૬$  હોકડા = રૂ. ૦ ૧૧ હોકડો અથવા  $\frac{૩૦}{૧૦૦}$  રૂપીઆ = ૦૧૧ હોકડો  
માટે પરા  $\times ૦૧૧ = ૨૬$  હોકડા = ૦૧ ૧૧ હોકડો.

હલકા પરિમાણ ઉપરથી મારે પરિમાણની કિંમત  
કાઢવાની રીત:—

હલકા પરિમાણની કિંમતને મારે પરિમાણ ને હલકા પરિમાણના  
ગુણોત્તરે ગુણ્યા, ગુણ્યાકાર હલકા એકમની કિંમતની જાતનો આવશે.  
જેમકે હા. ૧) રૂ. ૦)ના નું ૧૧ શેર તો મળ્યું થુ ?

હલકા પરિમાણની કિંમત રૂ. ૦)ના ને મારે પરિમાણ મળુ ને  
હલકા પરિમાણ ૧૧ શેરના ગુણોત્તર ૩૨ એ ગુણ્યા તો રૂ. ૦)ના  $\times ૩૨ = ૮૦$   
આના = ૫ રૂપીઆ જવાબ

હા. ૨) રૂ. ૦)નાનું શેર તો મળ્યું થુ ?

હલકા પરિમાણની કિંમત રૂ. ૦)નાને મારે પરિમાણ મળુ  
અને હલકા પરિમાણ ૧૧ શેરના ગુણોત્તર ૩૨ એ ગુણ્યા તો રૂ. ૦)ના  
 $\times ૩૨ = ૭૨$  આના = ૪૧૧ રૂ.

હા. ૩) ૬ આનાનું જા શેર તો ૩ આંડીનું થુ ?

હલકા પરિમાણની કિંમત ૬ આનાને મારે પરિમાણ ૩ આંડી  
અને હલકા પરિમાણ જા શેરના ગુણોત્તર ૩૨ એ ગુણ્યા તો ૬  
આના  $\times ૩૨ = ૧૯૨$  આના = ૧૨૦ રૂપીઆ

૩) કિંમત ઉપરથી વજન કાઢવાની રીત:—

જેટલું વજન આપ્યું હોય અને જેટલી કિંમતનું ભેડું હોય તે  
બેનો ગુણ્યાકાર કરવો. પછી તે ગુણ્યાકારને આપેલા મારે ભાગવાથી  
જવાબ આપેલા વજનની જાતનો આવશે. જેમકે:—

૨૮] ચોઘીચોપડીના અર્થ સાઠા સાત આના.

૧) ૩. ૩ નું ૧૧ મણુ તો ૩. ૧૨ નું કેટલું ?

$11 \times 12 = 132$ .  $132 \div 3 = 44$  મણુ જવાબ.

૨) ૩. ૧૨ નું ૫ મણુ તો ૩. ૩ નું કેટલું ?

$5 \times 3 = 15$ .  $15 \div 12 = 1.25$  મણુ જવાબ

૩) ૩ પૈસાનું ૭ રોર તો ૩. ૩નું કેટલું ?

$7 \times 3 = 21$ ,  $21 \div \frac{1}{4} = 84$  રોર  $= 11$  મણુ ૮ રોર.

**ક્રોડીકા**

મનોમલ ૧૨.

૧) ૩. ૬જા ગાલ્લી તો ૬ મણુનું શું ?

૨) ૩. ૧૧ મહીનો તો ૬ દિવસનું શું આપવું ?

૩) ૨૫ રૂપીએ તોલો તો ૪ વાસનું શું ?

૪) ૩. ૧૧૨) એ ભાર તો ૧૧ મણુનું શું ?

૫) ૩. ૧૧૧ નું વાલ તો તોલાનું શું ?

૬) મણુના ૩. ૬૧ તો ૨ ખાંડીનું શું ?

૭) ૩. ૩૧૧ નું ૧૧ વસો તો ૧૧૧ વીંધાનું શું ?

૮) ૨૧૧ મણુના ૩. ૬૧ તો ૧ ગાલ્લીનું શું ?

૯) ૩. ૧૧૧ એ કુંડી તો ૪ નંગનું શું ?

૧૦) ૩. ૪૫) મહીનો તો ૧૨ દિવસનું શું ?

૧૧) ૩. ૨૧૧ તોલો તો ૪ રતીનું શું ?

૧૨) ૩. ૪૮) વરસ તો ૩ માસનું શું ?

૧૩) ૩. ૨૫૧ ભાર તો ૬ મણુનું શું ?

પાંચમા ધોરણનો “ અખગણિત શિક્ષક ” ચાર આના. [૨૬

- ૧૪) ૩. ૩૧૧ આર તો ૨૧૧ ધડીનું શું આપવું ?  
 ૧૫) ૧૫ મણુના ૬ રૂપીઆ તો ૨ ખાંડીનું શું ?  
 ૧૬) ૯ ડઝનના ૩. ૨૦૧ તો ૧ ઓસનું શું ?  
 ૧૭) ૭ મહીનાના ૩૧. ૧૭૧૧ તો વર્ષનું શું ?  
 ૧૮) ૩૧. ૩૫) એ ખાંડી તો ૩૧. ૨)નું કેટલું ?  
 ૧૯) ૩. ૧૧નું ૧૦ શેર તો ૩. ૬૧૧૧નું કેટલું ?  
 ૨૦) ૩. ૩૫) એ ખાંડી તો ૩. ૦)ના નું કેટલું ?  
 ૨૧) ૩. ૦)ના નું ૩ શેર તો ૩. ૦૧૧ નું કેટલું ?  
 ૨૨) ૩. ૨૨૧ એ મહીનો તો ૩. ૬) માં કેટલા દિવસ ?  
 ૨૩) ૩. ૦૧૧માં ૧૦ ફેરી મળે તો ૩. ૦૧૧માં કેટલી આવે ?  
 ૨૪) ૩. ૬૦)નું ૧૧૧ વરસ તો એક મહીનાનું શું ?  
 ૨૫) ૩. ૪૦)નું ૭ મણુ તો ૭ શેરનું શું ?

૨૨૨૨૨૨

## પ્રકરણ ૪.

માણીના મણુ કેટલા ? ઓસના ડઝન ? ડઝનના નંબ ? વર્ષના મહીના ? વેંતના આંગળ ? ફુટના ઇચ ? તોલાના માસા ? પૌંડ ટ્રોયના ઓંસ કેટલા ? જવાબ ૧૨.

૧૨. શુણેતર આવે એવા કોષ્ટકો.

માણી ને મણુ; ડઝન ને નંબ; ઓસ ને ડઝન; વર્ષ ને મહીનો;  
 વેંત ને આંગળ; ફુટ ને ઇચ; તોલા ને માસો; પૌંડ ટ્રોય ને ઓંસ.

ત્યારે જપલા પરિમાણેનું શુણેતર શું ? જ. ૧૨.

એ પરિમાણેમાંથી ભારે પરિમાણે કહો. હલકાં કહો. હલકાં પરિમાણે.

૩૦] યુજ્જવતની સાંઠ ભુગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ત્રણ આના.

ભારેના કેટલામા ભાગના છે ? જ. ૧૨મા ભાગના. ભારે હલકાથી કેટલા ગણા છે ? જ. ૧૨ ગણા. જો ભારે એકમ પરિમાણની કિંમત ૩ ૧) પડે તો હલકા એકમની કિંમત ભારેના કેટલામા ભાગની પડે ? જ. ૧૨ મા ભાગની. રૂપીઆનો ૧૨ મો ભાગ શું ? જ. ૧૬ પાઇ. રૂપીઆથી કેટલા ગણી પાઇ આવી. જ. ૧૬ ગણી. ભારે એકમની કિંમત ૩. એ પડે તો હલકા એકમની કિંમત કેટલી પડે ? જ. ૩૨ પાઇ. રૂપીઆથી કેટલા ગણી પાઇ આવી ? જ. ૧૬ ગણી. ભારે એકમના રૂપીઆથી કેટલા ગણી પાઇ આપવી પડે છે ? જ. ૧૬ ગણી. માટે

૧) ભારે એકમના રૂપીઆથી ૧૬ ગણી પાઇ હલકા એકમની કિંમત પડે.

ભારે એકમ પરિમાણની કિંમત ૧ આનો પડે તો હલકા એકમની શી કિંમત પડે ? જ. ૧ પાઇ. આનાથી કેટલા ગણી પાઇ આવી ? જ. આના જેટલીજ. જો ભારે એકમની કિંમત ૨ આના પડે તો હલકા એકમની શી કિંમત પડે ? જ. ૨ પાઇ. આનાથી કેટલા ગણી આવી ? જ. આના જેટલીજ. ભારે એકમના આનાથી કેટલા ગણી પાઇ આપવી પડે છે ? જ. આના જેટલીજ. માટે

૨) ભારે એકમના આના જેટલીજ પાઇ હલકા એકમની કિંમત પડે.

ભારે એકમ પરિમાણની કિંમત ૧ પૌંડ પડે તો હલકા એકમની કિંમત કેટલી પડે ? જ. પૌંડના ૧૨મા ભાગ જેટલી. પૌંડનો ૧૨ મો ભાગ શું ? જ. ૨૦ પેન્સ. પૌંડથી કેટલા ગણા પેન્સ પડે ? જ. ૨૦ ગણા. માટે



પાંચમી ચોપડીનો " ડિક્ટેશન શિક્ષક " ચાર આના. [૩૧

૩) ભારે એકમના પૌંડથી ૨૦ ગણા પેન્સ હલકા એકમની કિંમત પડે.

ભારે એકમની કિંમત ૧ શિલિંગ પડે તો હલકા એકમની કિંમત કટલી પડે ? જ. ૧ પેન્સ. શિલિંગથી કેટલા ગણા પેન્સ પડે ? જ. શિલિંગ જેટલા. ભારે એકમના શિલિંગથી કેટલા ગણા પેન્સ આપવા પડે ? જ. શિલિંગ જેટલાજ. માટે

૪) ભારે એકમના શિલિંગ જેટલાજ પેન્સ હલકા એકમની કિંમત પડે.

ભારે એકમ પરથી હલકા એકમની કિંમત:—

પહેલી રીત. (૧) રૂપીઆથી ૧૬ ગણી પછ. (૨) આના જેટલીજ પાઈ. (૩) પૌંડથી ૨૦ ગણા પેન્સ. (૪) શિલિંગ જેટલાજ પેન્સ.

૧ રૂપીઆનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. એક આનો. બે રૂપીઆનો સોળમો ભાગ શું ? જ. બે આના. ૩. ૩ નો સોળમો ભાગ શું ? જ. ત્રણ આના. માણીનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. ૦.૧૧ મણ. ઓસનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. ૦.૧૧ ડઝન. ડઝનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. ૦.૧૧ નંગ. વર્ષનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. ૦.૧૧ મહીનો. વેંતનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. ૦.૧૧ આંગળ. ડુટનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. ૦.૧૧ ઈંચ. તોલાનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. ૦.૧૧ માસો. પૌંડટ્રાયનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. ૦.૧૧ ઔસનો ટ્રાય. એક રૂપીએ માણી હોય તો એક આનાનું કેટલું આવે ? જ. ૦.૧૧ મણુ ત્યારે

એક રૂપીએ ઓસ, ડઝન, વરસ, વેંત, ડુટ, તોલા અને પૌંડ ટ્રાય હોય તો એક આનામાં કેટલું આવે ? જ. ૦.૧૧ ડઝન, ૦.૧૧ નંગ, ૦.૧૧ મહીનો, ૦.૧૧ આંગળ ૦.૧૧ ઈંચ, ૦.૧૧ માસો અને ૦.૧૧ ઔસ ટ્રાય આવે.

૩૨] ચોથી ચોપડીના અર્થ સાઠા સાત આના.

આનાનો સોળમો ભાગ શું ? જ. ઉપઆનો. જે ઉપરનો ભાવ એક આનાનો હોય તો એક ઉપઆનામાં કેટલું આવે ? જ. દેશી માટે

બીજી રીત—જેટલા રૂપીઆમાં ભારે પરિમાણ ૧ આવે તેટલાજ આનામાં હલકું પરિમાણ ૦૧૧ આવે.

સૂચના:—જેમ રૂપીઆનો ૧૬મો ભાગ આના છે, તેમ આનાનો ૧૬મો ભાગ ઉપઆના છે. તેમજ પાઇનો ૧૬મો ભાગ ઉપપાઇ (કાચી પાઇ) છે, માટે રૂપીઆના ભાવમાં આના જવાબ આવતો હોય તો આનાના ભાવમાં ઉપઆના જવાબ આવે, તેમ રૂપીઆના ભાવમાં પાઇ જવાબ આવતો હોય તો આના ભાવમાં ઉપપાઇ જવાબ આવે.

હલકાચી ભારે કેટલા ગણા છે ? જ. ૧૨ ગણા

હવે જે હલકા એકમની કિંમત ૧ રૂપીઆ, ૧ આનો, ૧ પૈસો, ૧ પાઇ, ૧ પૌંડ, ૧ સિલિંગ, ૧ પેન્સ; ૧ ફાર્થિંગ પડે તો ભારે એકમની કિંમત શું પડે ? જ. ૧૨ ગણી એટલે ૧૨ રૂ. ૧૨ આના=૦૧૧ રૂ; ૧૨ પૈસા=૩ આના. ૧૨ પાઇ=૧ આનો. ૧૨ પૌંડ. ૧૨ સિલિંગ. ૧૨ પેન્સ=૧ સિલિંગ. ૧૨ ફાર્થિંગ=૩ પેન્સ પડે.

- ૧) હલકા એકમની કિંમત ૧ રૂ. પડે તો ભારે એકમની શી ? ૧૨ રૂ.  
 ૨) " " " ૧ આનો " " " ? ૦૧૧ રૂ.  
 ૩) " " " ૧ પૈસો " " " ? ૩ આના.  
 ૪) " " " ૧ પાઇ " " " ? ૧ આનો.  
 ૫) " " " ૧ પૌંડ " " " ? ૧૨ પૌંડ.  
 ૬) " " " ૧ સિલિંગ " " " ? ૧૨ સિલિંગ.  
 ૭) " " " ૧ પેન્સ " " " ? ૧ સિલિંગ.  
 ૮) " " " ૧ ફાર્થિંગ " " " ? ૩ પેન્સ.

ચોથી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના. [૩૩

**હલકા એકમ પરથી હારે એકની કિંમત:—**

**પહેલી રીત—**૧) આનાથી પોણા રૂપીઆ. ૨) પૈસાથી ત્રણ ગણા આના. ૩) પાંચ જેટલાજ આના. ૪) પેન્સ જેટલાજ શિલિંગ. ૫) ફાર્થિંગથી ત્રણ ગણા પેન્સ.

૧ આનાનું ૦૥૥ મણુ આવે તો ૧૬ આનાનું કેટલું આવે ?  
જ. ૧૨ મણુ. ૧ આનાનું ૦૥૥ તો ૧ રૂપીઆ કેટલું ? જ. ૧૨ મણુ  
અથવા માણી.

૧ ઉપઆનાનું ૦૥૥ મણુ આવે તો ૧૬ ઉપઆનાનું કેટલું ?  
જ. ૧૨ મણુ. ૧ ઉપઆનાનું ૦૥૥ મણુ આવે તો ૧ આનાનું કેટલું ?  
જ. ૧૨ મણુ અથવા માણી.

એક આનામાં ૦૥૥ મણુ, ૦૥૥ ડઝન, ૦૥૥ નંગ, ૦૥૥ મહીનો,  
૦૥૥ આંગળ, ૦૥૥ ઈંચ, ૦૥૥ માસો, ૦૥૥ ઐસ ટ્રોય આવે તો  
તો એક રૂપીઆમાં કેટલું આવે ? જ. ૧ માણી, ૧ ઐસ, ૧ ડઝન,  
૧ વર્ષ, ૧ વેંત. ૧ ફુટ, ૧ તોલા, અને એક પાંડ ટ્રોય આવે,  
**બીજી રીત—**જેટલા આનામાં હલકું પરિમાણ ૦૥૥ આવે  
તેટલાજ રૂપીઆમાં હારે પરિમાણ ૧ આવે.

**૧૨ના શુણ્ણાત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ.**

- |                          |                    |
|--------------------------|--------------------|
| ૧) જેટલે રૂપીએ માણી તેથી | ૧૬ ગણી પાંધએ મણુ   |
| ૨) જેટલે રૂપીએ ડઝન તેથી  | ૧૬ ગણી પાંધએ નંગ   |
| ૩) જેટલે રૂપીએ ઐસ તેથી   | ૧૬ ગણી પાંધએ ડઝન   |
| ૪) જેટલે રૂપીએ વરસ તેથી  | ૧૬ ગણી પાંધએ મહીનો |
| ૫) જેટલે રૂપીએ ફુટ તેથી  | ૧૬ ગણી પાંધએ ઈંચ   |
| ૬) જેટલે રૂપીએ તોલા તેથી | ૧૬ ગણી પાંધએ માસો  |

૩૪] મુંબઈ ઈલાકાની લૂંચોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૧૧ આના

- |     |       |     |        |        |      |        |
|-----|-------|-----|--------|--------|------|--------|
| ૭)  | જેટલે | આને | માણી   | તેટલીજ | પાછએ | મથ.    |
| ૮)  | જેટલે | આને | ડઝન    | તેટલીજ | પાછએ | નંગ.   |
| ૯)  | જેટલે | આને | ઝોલ    | તેટલીજ | પાછએ | ડઝન.   |
| ૧૦) | જેટલે | આને | વર્ષ   | તેટલીજ | પાછએ | મહીનો. |
| ૧૧) | જેટલે | આને | ડુટ    | તેટલીજ | પાછએ | ધિ.    |
| ૧૨) | જેટલે | આને | તોત્રો | તેટલીજ | પાછએ | માસો.  |

ઉદાહરણ — ૧) ૧૨૥૥ રૂપીએ ગ્રામ નો ડબનનું શું ?

(१२॥॥ $\times$ १५=२०४ पा५=१७ आना=३. १)~ १२॥॥ $\div$ १२=३. १)~

૧૨૥૥ =  $\frac{1}{2} = 3$ . ૧) ૧૨૥૥ આત્માનું ૦૥૥ ડાહ્યા માટે

१२।।।÷०।।।=१.५ आना=३। १)-

૨) રૂ. ૦)₹ ડાઝન તો એક નાંગરું શું ?

(આના જેટલીજ પાઇ માટે ૩ પાઇ=રૂ. ૦)૦૧

3) 3 ऐसे नोक्षे ने १ भासानुं शुं ? ( $3 \times 01 = 0111$  पाप.)

૪) ૧૫ પૌડે ગ્રામ તો ડઝનનું શું ? પૌડયી ૨૦ મથુા પેન્સ.

( $14 \times 20 = 300$  पेन्स = 24 सिबिंग = 1 पैंड.)

૫) રા. શિક્ષકે પ્રત નો ઇચ્છનું શુ ?

(શિલિંગ જોટકીન પેન્સ માટે ૨૥ પેન્સ.)

૬) ૩ પેન્સનું કમલ નો ૧ નંગનું થું? ( $3 \times \frac{1}{2} = 1$  કાર્ડિંગ.)

૭) રૂ. ૧૪૪ નું વગસ તે। રૂ. ૬) માં કેટલા માસ નોકરી કરવી ?

૩. ૯=૧૪૪ આના. ૩૫૫ના જોડાણ આના છે માટે ૧૧૧ માસ.

૯) ૧૨ આને ડઝન તો ૦૧૧ આનાનું કેટલું ?

(૧૧) આનો=૧૨ ઉપઆના. આના જોડવાજ ઉપઆના છે માટે

०६६६ नं०३.)

હિંદુસ્તાનની સાઠ ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ચાર આના. [૩૫

- ૯) ૬ રૂપીઆનું મણુ તો માણીનું શું ? ( ૩.  $૬ \times ૧૨ = ૭૨$  રૂ. )
- ૧૦) ૩. ૦૦૮ એ ડઝન તો ગ્રોસનું શું ? આનાથી ૦૦૧ રૂપીઆ, માટે  
( ૧૦ આના  $\times$  ૦૦૧ = ૧૦ રૂ. )
- ૧૧) ૩ પૈસે ઇંચ તો ફુટનું શું ? (  $૩ \times ૩ = ૯$  આના = ૩. ૦૦૯ )
- ૧૨) ૨ પાઇએ ઇંચ તો ફુટનું શું ? ( પાઇ જેટલાજ આના માટે  
૨ આના )
- ૧૩) ૩૦ પૈાંડની ઔસ દવા મળે તો ૧ પૈાંડ ટ્રોયનું શું ?  
( પૈાંડ  $૩૦ \times ૧૨ = ૪૨$  પૈાંડ )
- ૧૪) ૩ શિલિંગે ઔસ દવા મળે પૈાંડ ટ્રોયનું શું ?  
( શિલિંગ  $૩ \times ૧૨ = ૩૬$  સિ. = ૧ પૈાંડ ૬ સિ. )
- ૧૫) ૪ પેન્સનું નંગ તો ડઝનનું શું ?  
( પેન્સ જેટલાજ શિલિંગ માટે ૪ શિલિંગ )
- ૧૬) ૨૦ ફાર્થિંગે ઇંચ તો ફુટનું શું ? (  $૨૦ \times ૩ = ૬૦$  પેન્સ )
- ૧૭) ૩ આનાનું ૦૦૧ ડઝન તો રૂ. ૩ માં કેટલું આવે ?  
( આના જેટલાજ રૂપીઆ છે માટે ૧ ગ્રોસ. )
- ૧૮) રૂ. ૧૮૦ નું વરસ તો સાત માસનું શું આવવું ?  
૩.  $૧૮૦ \times \frac{૭}{૧૨} = ૧૦૫$  રૂ.
- ૧૯) ૭ માસના રૂ. ૧૦૫ તો ૧ વર્ષનું શું ? (  $૧૦૫ \times \frac{૧૨}{૭} = ૧૮૦$  રૂ. )

**મનોરમ**

**મનોરમ ૧૩.**

- ૧) રૂ. ૨૭ ના માણી વાલ મળે તો ૧ મણનું શું ?
- ૨) રૂ. ૧૮ ગ્રોસ પેનશીલ મળે તો ૧૨ પેનશીલનું શું ?
- ૩) રૂ. ૨૧ વર્ષનો પગાર હોય તો ૧ મહીનાનું શું મળશે ?

૩૬] ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક ચોથાના અર્થની નોટ નોટ સાત આના.

- ૪) ૩. ૨૫૫૫ તોલો મળે તો માસાનું શું બેસે ?  
 ૫) ૩. ૦૪૩૫ તોલો તો માસાનું શું ?  
 ૬) ૩. ૮ પૈસે ડઝન કેળાં મળે તો ૧ કેળાનું શું ?  
 ૭) ૩. ૦૪૮૫ ધા કાગળ મળે તો ૨ તાવનું શું ?  
 ૮) ૧ કેરીની ૩૧. ૦૦૧૨ તો ડઝન કેરીનું શું આપવું ?  
 ૯) ૩. ૦૧૧૮ ડઝન કેરી મળે તો ૪ કેરીનું શું પડે ?  
 ૧૦) ૭ પાઇની ૩ પેન તો ૩ ડઝન પેનનું શું આપવું ?  
 ૧૧) ૧ માસાનો ૧૫૫ પૈસો તો તોલાનું શું ?  
 ૧૨) ૨૫૫૫ આને નંગ તો ડઝનનું શું ?  
 ૧૩) મહીને ૮ પાઇની દીવાસળી વપરાય તો ૧ વરસમાં દીવાસળીનું કેટલું અર્થ થશે ?  
 ૧૪) મહીનાનું બાકું ૩. ૩૮૫૫ તો વર્ષનું કેટલું ?  
 ૧૫) ૩. ૩૫૫૫ નું ૧૨ શેર તો ૩. ૫૫૫૫ નું કેટલું આવશે ?  
 ૧૬) ૩. ૦૧૧૮૫ તોલો ચાંદી મળે તો ૧૫૫ માસાનું શું બેસે ?  
 ૧૭) ૩. ૨૮૫૫ તોલો સોનું તો ૪૫૫ માસાનું શું ? ૧૨ વાલનું શું ?  
 ૧૮) ૨ માસાના ૩. ૪૫૫૫ તો ૩ તોલાનું શું ?  
 ૧૯) વર્ષનું વ્યાજ ૩. ૬) તો ૧૫૫ મહીનાનું કેટલું ?  
 ૨૦) ૩. ૮૫૫૫ ની ૩ શેર એલચી મળે તો ૨૫૫ મણનું શું ?  
 ૨૧) ૩. ૪૮) ગાદી વાલ મળે તો ૨૫૫ મણનું શું ?  
 ૨૨) ૩. ૨૭) માણી ધર્લ મળે તો ૩ મણનું શું ?  
 ૨૩) ૩. ૧૫૫૫ મોટો હારો તો ૧૫૫૫ મણનું શું ?  
 ૨૪) ૨ મહીનાના ૩. ૮૦) તો પાંચ દિવસનું શું મળશે ?  
 ૨૫) ૦૧૫૫ બેડીઆના ૩. ૨૫૫૫૫૫ તો બે મણનું શું ?  
 ૨૬) ૩. ૧૮૫૫૫ કેથળો ધર્લ તો ૦૧ મણ ૨૫૫ શેરનું શું ?

પાંચમા ધોરણનો “મુખ્યચિત્ર શિક્ષક” ચાર આના. [૩૭

- ૨૭) ૩. ૨પા તોલો સોનું મળે તો ૩. ૨૮નું કેટલું આવશે ?  
 ૨૮) ૧૧ ખાંડીના ૩. ૬૫૫ તો ૩. ૫૫૫નું કેટલા મણ ?  
 ૨૯) ૩. ૦૭૫ના શેર ભીંડા તો ૬ પૈસાભારનું થું ?  
 ૩૦) ૧૦ શેર ગ્રાળનો ૩. ૧૧૫ તો ૩. ૧૮૫૫ નો કેટલો આવશે ?  
 ૩૧) ૩. ૩૦૫ ની ૩૫૫ મણ સાકર તો ૧૨૫ શેરનું થું ?  
 ૩૨) ૪ મણીનાના ૩. ૩૬૫ તો ૧૦ દિવસનું થું ?  
 ૩૩) ૩. ૧) નું ૧૫૫ શેર તો ૩. ૦૭૫ નું કેટલું ?  
 ૩૪) ૩. ૨૫૫૫ નું ૧ માસો સોનું આવે તો તોલોનો ભાવ શો ?  
 ૩૫) ૩. ૩૦૫ નું ૨૪ મણ તો ૩. ૩૫૫ ૦૫૫ નું કેટલું ?  
 ૩૬) ૩. ૧) નું ૦૫૫ મણ તો ૩. ૧૪૫ નું કેટલું ?  
 ૩૭) ૩. ૬૦) એ ગ્રોસ ટોપી મળે તો ૭ ટોપીનું થું ?



૨૪ ગુણોત્તર આવે એવાં ક્રોડકો.

મજ ને તસુ; ખાર ને મણ; ધા ને તાવ; ટાંક ને રતી; પેનીવેટ  
 ને ગ્રેન; હાથ ને આંગળ.

જારે એકમ પરથી હલકા એકમની કિંમત:—

- ૧) રૂપીઆથી ૮ મણી પાઇએ. (૨) આનાથી અડધી પાઇ.  
 ૩) પૈડથી દસમણા પેન્સ. (૪) શિલિંગથી અડધા પેન્સ.

\*હલકા એકમ પરથી જારે એકમની કિંમત.

- ૧) આનાથી દોઢ રૂપીઆ. (૨) પૈસાથી ૭ મણ આના.  
 ૩) પાઇથી બમણા આના. (૪) પેન્સથી બમણા શિલિંગ.  
 ૫) ફાર્થિંગથી અડધા શિલિંગ.

\*૨૪ ગુણોત્તરમાં ૧૨ ના ગુણોત્તરથી અડધી કિંમત.

\*૬૬ ગુણોત્તરમાં ૬૬ ગુણોત્તરથી બમણી કિંમત.

## ૩૮] પાંચમી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના.

૨૪ ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧. જેટલે રૂપીએ ગજ તેથી ૮ ગણી પાંદ્રએ તસુ.
૨. જેટલે રૂપીએ ભાર તેથી ૮ ગણી પાંદ્રએ મણ.
૩. જેટલે રૂપીએ ધા તેથી ૮ ગણી પાંદ્રએ તાવ.
૪. જેટલે રૂપીએ ટાંક તેથી ૮ ગણી પાંદ્રએ રતી.
૫. જેટલે આને ગજ તેથી ૧૦૦ પાંદ્રએ તસુ.
૬. જેટલે આને ભાર તેથી ૧૦૦ પાંદ્રએ મણ.
- ૭ જેટલે આને ધા તેથી ૧૦૦ પાંદ્રએ તાવ.
૮. જેટલે આને ટાંક તેથી ૧૦૦ પાંદ્રએ રતી.

મનોચત્ત ૧૪.

- ૧) રૂ. ૧૮૦) ભાર કપાસ મળે તો મણનું શું ?
- ૨) રૂ. ૧૦૦૦ નું ગજ તો તસુનું શું ?
- ૩) રૂ. ૪૦૦ એક ગજ ફલાનલ મળે તો તસુનું શું ?
- ૪) રૂ. ૭૦૦ ગજ વીનીસન તો તસુનું શું ?
- ૫) રૂ. ૮૫ ના ભાર ધડ મળે તો ૧૦૦૦ ભાર ૬ મણનું શું ?
- ૬) રૂ. ૧૦૦૦૦૦ ધા કાગળ મળે તો ૨૦૦ ધા ૧ તાવનું શું ?
- ૭) રૂ. ૦.૦૦૦૦૦૦ ૧ તસુ તો ગજનું શું ?
- ૮) રૂ. એક તાવની દોઢ પાંદ્ર તો ૨ ધા ૪ તાવનું શું ?
- ૯) રૂ. ૨૫૨) ભાર તો રૂ. ૭૩૦૦ નો કેટલો ?
- ૧૦) રૂ. ૬૦) ભાર તો ૧૦૦ મણનું શું ?
- ૧૧) રૂ. ૭૨) ભાર તો ૨૦ મણનું શું ?
- ૧૨ રૂ. ૮૧) ભાર તો રૂ. ૧૬૦૦૦૦૦ કેટલું આવે ?
- ૧૩) રૂ. ૫૪૦૦ ભાર તો રૂ. ૧૧૦૦૦૦ કેટલું ?



શુભરાતની સાં ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ગ્રંથ આના. [૩૯

- ૧૪) રૂ. ૭૬૫૫- આર તો ૦૫૫ કળસીનું શું ?  
 ૧૫) માણીના રૂ. ૨૪) તો ૧૫ માણી ૦૫ મથુનું શું ?  
 ૧૬) રૂ. ૧૫૫૫- ગજ તો ૦૫ ગજ ૫ તસુનું શું ?  
 ૧૭) રૂ. ૧૩૨) આર તો ૨૫ મથુ ૫ શેરનું શું ?  
 ૧૮) રૂ. ૨૫ની ૨૫ ગજ છીંટ તો ૨૫ તસુનું શું ?  
 ૧૯) રૂ. ૨૫ નું એક વાર તો ૨૫ તસુનું શું ?  
 ૨૦) રૂ. ૨૫ ગજ તો રૂ. ૦૫૫૫ નું કેટલું ?  
 ૨૧) રૂ. ૨૫૫૫ ગજ તો રૂ. ૪૫૫૫૫ નું કેટલું ?  
 ૨૨) રૂ. ૦) નું ૧૫ તસુ તો ૧૫ ગજનું શું ?  
 ૨૩) ૩ તસુના રૂ. ૦૫૫૫ તો ૩ ગજનું શું ?  
 ૨૪) રૂ. ૦૫૫૫ ધા કામળ મળે તો રૂ. ૦૫ ના કેટલા ?  
 ૨૫) ૨ તાવની ૫ પાઈ તો ૨ ધાનું શું ?  
 ૨૬) રૂ. ૪૫)ના ૩ આર કાસાં મળે તો રૂ. ૦૫૫૫ ના કેટલા ?  
 ૨૭) રૂ. ૭૬૫૫ ના ટાંક મોતી મળે તો ૫ રતીનું શું ?  
 ૨૮) ૧૫ કળસીના રૂ. ૨૪૫૫ તો ૦૫ મથુનું શું ?  
 ૨૯) રૂ. ૧૨૫૫ નું ૦૫૫ કળસી તો ૦૫ મથુનું શું ?  
 ૩૦) રૂ. ૭૪૫ માણી તો ૧૫ મથુનું શું ?  
 ૩૧) ૧૫ શેર એલચીના રૂ. ૩૫૫૫ તો શેર ૦) નું શું ?  
 ૩૨) મેટા હારાના રૂ. ૭૨) તો ૦૫૫ મથુ ૫ શેરનું શું ?  
 ૩૩) ૪ મહીનાના રૂ. ૨૫૫૫ તો ૫ દિવસનું શું ?  
 ૩૪) ૫ દિવસના રૂ. ૧૫૫૫ તો ૦૫ વર્ષ ૧ માસનું શું ?  
 ૩૫) રૂ. ૨૬૫ નું ૦૫૫ માણી ૧૫ મથુ તો રૂ. ૧૫૫૫ નું કેટલું ?  
 ૩૬) ૧૫ મથુના રૂ. ૪૫૫૫ તો રૂ. ૧૧૨૫ નું કેટલું આવે ?  
 ૩૭) રૂ. ૫૫ નું ૧૫ માણી તો ૨૫ શેરનું શું ?

૬૦] ચોથી ચોપડીના અર્થ સાડા સાત આના.

૪૮ ગુણોત્તર આવે એવાં કેાષ્ટકા.

ગદિઆણા ને રતી; ધડી ને શેર; બાર ને અધમણીઓ; માણી ને દસ શેર; ગજ ને ૧૧ તમ્બુ; ધા ને ૧૧ તાવ; ટાંક ને ૧૧ રતી; મેનીવેટ ને ૧૧ ગ્રેન.

\*ભારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિંમત:—

- ૧) રૂપીઆથી ૪ ગણી પાઇ. (૨) આનાથી ૧૧ ગણી પાઇ.
- ૩) પૌંડથી ૫ ગણા પેન્સ. (૪) સિલિંગ નેટલાન દાર્ધિંગ.

+હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત.

- ૧) આનાથી ૩ ગણા રૂપીઆ. (૨) પૈસાથી ૧૧૧ રૂપીઆ.
- ૩) પાઇથી ૪ ગણા આના. (૪) પેન્સથી ૪ ગણા સિલિંગ.
- ૫) દાર્ધિંગ નેટલે સિલિંગ.

૪૮ ના ગુણોત્તરનાં લેખાની કુંચીઓ.

૧. નેટલે રૂપીએ ગદિઆણા તેથી ચોમણી પાઇએ રતી.
૨. નેટલે રૂપીએ ધડી તેથી ચોમણી પાઇએ શેર.
૩. નેટલે આને ગદિઆણા તેથી ૧૧ ગણી પાઇએ રતી.
૪. નેટલે આને ધડી તેથી ૧૧ ગણી પાઇએ શેર.

મનોધન ૧૫.

- ૧) રૂ. ૧૨ ગદિઆણા સેનું મળે તો રતીનું શું ?
- ૨) રૂ. ૧૧ ગદિઆણા તો ૧ રતીનું શું ?

\*૪૮ ના ગુણોત્તરમાં ૨૪ ના ગુણોત્તરથી ૧૧ કિંમત.

૪૮ ના ગુણોત્તરમાં ૧૨ ના ગુણોત્તરથી ૧૧ કિંમત.

+૪૮ ગુણોત્તરમાં ૩૬ ગુણોત્તરથી અમણી કિંમત.

૪૮ ગુણોત્તરમાં ૪૮ ગુણોત્તરથી ચારમણી કિંમત.

## ચોથી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના. ૪૧

- ૩) ર. ંજી ગદિઆણો તો ૩ રતીનું શું ?
- ૪) ર. ળા નું મજ તો તસુનું શું ?
- ૫) ર. ૧ા ના ધા કમળ મળે તો ૧ તાવનું શું ?
- ૬) ર. ંજા ના ૧૦ શેર બેર તો માણીનું શું ?
- ૭) ર. ંા મણુ ધઉની દળામણી ર. ંજા તો બારની કેટલી ?
- ૮) ર. ૧૮ાા ધડી ર મળે તો ૩ શેરનું શું ?
- ૯) ધડી રના ર. ૨૮ તો ર. ળા નું કેટલું ?
- ૧૦) ર. ંજીનું ંા રતી તો યંકનું શું ?
- ૧૧) ર. ૭ર ગામ્લી તો ૨૫ શેરનું શું ?
- ૧૨) રા મણુનો ર. ૧) તો ૧ા શેરનું શું ?
- ૧૩) રા શેરના ર. ંજા તો ૩ મણુનું શું ?
- ૧૪) ર. ૨૭) માણી તો ં મણુનું શું ?
- ૧૫) બારના ર. ૬૦ નો ર. ૧ા નું કેટલું ?
- ૧૬) ર. ૩૦ાા બાર તો ંા મણુનું શું ?
- ૧૭) ધડીના ર. ૧ાા તો ંા મણુનું શું ?
- ૧૮) ર. ૧૨ા માં ૧ા વસો જમીન મળે નો વીંધાનું શું ?
- ૧૯) રા વસા જમીનનું મણાત ર. ંાજી તો ૬ વીંધાનું કેટલું ?
- ૨૦) ર. ૩ાા નું ૩ શેર તો ં- નું કેટલું ?
- ૨૧) ર. ં- નું ૫ શેર તો ૬ મણુનું શું ?
- ૨૨) ર. ંજી નું શેર તો ર. ૩ા નું કેટલું ?
- ૨૩) ૧ા શેરના ર. ંાજી તો ૧ા મણુનું શું ?
- ૨૪) ર. ૧૩ા ગદિઆણો તો ર. ં ંા નું કેટલું ?
- ૨૫) ર. ં)બાર પાછનું રતી તો ગદિઆણાનું શું
- ૨૬) ર. ં)ના નું ંા તસુ તો ર. ૪ા નું કેટલું ?

૪૨] મુંબઈ ઇલાકાની જૂજોળની પ્રતિભાવરમાળા જા આના.

- ૨૭) ૩. ૧૮ નું ૦૧ મથુ તો ૩. ૬૩ નું કેટલું ?  
 ૨૮) ૩ ભારના ૩. ૨૭૦) તો ૦૧ મથુનું શું ?  
 ૨૯) ૩. ૦૧૮ નું મથુ તો ૩. ૭૧ નું કેટલું ?  
 ૩૦) ૧૧ મથુના ૩. ૦૧૧૮ તો ૨૧ માલ્લી જા મથુનું ?  
 ૩૧) ૩. ૦૧૮ નું ૨૧ શેર તો ૩ મથુનું શું ?

૯૬ ગુણોત્તર આવે એવાં કેષકે.

તોલો ને રતી; બાર ને દશશેર; માણી ને પાંચશેર; ધડી ને ૦૧ શેર; પેનીવેટ ને ૦૧ ગ્રેન.

\*ભારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિંમત:—

- (૧) રૂપીઆથી બમણી પાઇ; (૨) પાંડથી અઢીગણા પેન્સ.  
 (૩) શિકિંગથી અડધા ફાર્થિંગ.

× હલકા એકમ પરથી ભારે એકમની કિંમત.

- (૧) આનાથી ૬ ગણા રૂપીઆ. (૨) પૈસાથી દોઢ રૂપીઆ.  
 (૩) પાઇથી અડધા રૂપીઆ. (૪) પેન્સથી આઠ ગણા શિકિંગ  
 (૫) ફાર્થિંગથી અમણા શિકિંગ.

૯૬ ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુચીઓ.

- (૧) જોડે રૂપીએ તોલો તેથી બમણી પાઇએ રતી.

\* ૯૬ ના ગુણોત્તરનાં ૪૮ના ગુણોત્તરથી અડધી કિંમત.

૯૬ ના ગુણોત્તરમાં ૨૪ના ગુણોત્તરથી ૦૧ કિંમત.

૯૬ના ગુણોત્તરમાં ૧૨ના ગુણોત્તરથી આઠમા ભાગની કિંમત.

× ૯૬ ગુણોત્તરમાં ૪૮ ગુણોત્તરથી બમણી કિંમત.

“ “ ૪૮ “ ચોમણી “  
 “ “ ૪૮ “ ૮ ગણી “

મનોયત્ન ૧૬.

- ૧) રૂ. ૨૪ તોલો તો ૧ રતીનું થું ?
- ૨) રૂ. ૨૫૫૫ તોલો તો ૨ રતીનું થું ?
- ૩) રૂ. ૧૨૬) બાર તો ૦૧ મણનું થું ?
- ૪) રૂ. ૨૧) માણી તો ૫ શેરનું થું ?
- ૫) ધડી રૂના રૂ. ૨૫) તો અચ્છેર રૂનું થું ?
- ૬) રૂ. ૧૫૫ તોલો તો ૨ વાલનું થું ?
- ૭) બારના રૂ. ૧૩૨) તો ૨૧ મણનું થું ?
- ૮) રૂ. ૦૮૫નું રતી તો તોલાનું થું ?
- ૯) રતીના રૂ. ૦૫૫૫ તો તોલાનું થું ?
- ૧૦) રૂ. ૦)૦૧ ની પાછનું રતી તો ૦૫૫ તોલાનું થું ?
- ૧૧) ૦૫ શેર રૂના રૂ. ૦૫૫ તો ધડીનું થું ?
- ૧૨) રૂ. ૪૫૫ મજ તો ૦૧ તણનું થું ?
- ૧૩) રૂ. ૧૧૨૫ ગાંધી તો ૧૨૫ શેરનું થું ?
- ૧૪) રૂ. ૪૭૫નું ૩ ધડી તો ૧૫૫ શેરનું થું ?
- ૧૫) બારના રૂ. ૭૩૫ તો ૦૫૫ મણનું થું ?
- ૧૬) ૨૪) મણના રૂ. ૩૭૫ તો ૦૧ મણનું થું ?
- ૧૭) રૂ. ૦)૦૫નું ૦૫ રતી તો ૧ ગદિઆણનું થું ?
- ૧૮) ૧૨ મણના રૂ. ૧૮૫૫ તો ૫ શેરનું થું ?
- ૧૯) રૂ. ૧૩૫ રીમ કાગળ તો રૂ. ૦૫૦૫૫૫ કેટલું ?
- ૨૦) રૂ. ૨૮૫૫ તોલો તો રૂ. ૧૫૦૫૫૫નું કેટલું ?
- ૨૧) રૂ. ૧) નું ૧૨ શેર તો નવઢાંકનું થું ?
- ૨૨) રૂ. ૦૫૫૫૫૫૫૫ રોજ તો ૩ માસ ૬ દિવસનું થું ?

(३) तसुना इ. ०) ॥ तो ४ गजनुं शुं ?  
 (४) ॥ मथुना इ. ०) ॥ तो इ. ३) ॥ शुं इटकुं ?  
 (५) ७ पाधुनुं ० मथु तो इ. ३) ॥ शुं इटकुं ?  
 (६) इ. २४) भाषी तो इ. ३) ॥ शुं इटकुं ?  
 (७) ५ शेरना इ. ०) ॥ तो १२ मथुनुं शुं ?  
 (८) इ. ०) ॥ ना ५ ताव तो शीमना भाव शा ?  
 (९) इ. २२) ॥ शीम क्रमण तो ५ तावनुं शुं ?  
 (१०) तोषातो इ. १) ॥ तो इ. ३) ॥ शुं इटकुं ?  
 (११) इ. १) ॥ १२ शेर मीहुं भजे तो शेर ०) ॥ शुं ?

૨૦ ગુણોત્તર આવે એવાં ફોન્ટકો.

ભારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની રિંમત:—

- ૧) રૂપીઆથી ૫ ગણુ દોઢડા અથવા ૪ ગણુ સુરતી પૈસા.  
 ૨) આનાથી ૫ ગણી બદામ અથવા ૦૧ ગણુ સુરતી પૈસા.  
 ૩) પૈંડ બેટલાજ સિલિંગ.

શ્રીજી રીત—જેટલા રૂપોમાં ભારે પરિભાષ ૧ આવે તેટલાજ  
આનામાં હલકું પરિભાષ ૧૧ આવે.

**હાલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—**

- ૧) આનાથી ૧૧ મથા રૂપીઆ, (૨) પૈસાથી ૫ મથા આના.

પાંચમા ધોરણનો “મુખ્યગણિત શિક્ષક” ચાર આના, [૪૫

(૩) શિક્ષિંગ નેટલા પૌડ (૪) ક્ષણિંગથી ૫ ગણા પેન્સ  
બીજી રીત—નેટલા આનામાં હલકું પરિમાણ ૧૧ આવે તેટલાજ  
૩પીઆમાં ભારે પરિમાણ ૧ આવે.

૨૦ ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧. નેટલે ૩પીએ કોડી તેથી ૫ ગણે દોકડે નંગ.
૨. નેટલે ૩પીએ ખાંડી તેથી ૫ ગણે દોકડે મણ.
૩. નેટલે ૩પીએ રીમ તેથી ૫ ગણે દોકડે ધા.
૪. નેટલે ૩પીએ હાથ તેથી ૫ ગણે દોકડે તસુ.
૫. નેટલે ૩પીએ વીંધુ તેથી ૫ ગણે દોકડે વસો.
૬. નેટલે ૩પીએ વસો તેથી ૫ ગણે દોકડે કાઠી.
૭. નેટલે ૩પીએ ભાર તેથી ૫ ગણે દોકડે ધડી.
૮. નેટલે ૩પીએ ટન તેથી ૫ ગણે દોકડે હંદ્રવેટ.
૫. દોકડા=૪ સુરતી પૈસા માટે ૫ ગણા દોકડા અથવા ૪ ગણા સુરતી પૈસા
૯. નેટલે આને કોડી તેથી ૫ ગણી બદામે નંગ.
૧૦. નેટલે આને ખાંડી તેથી ૫ ગણી બદામે મણ.
૧૧. નેટલે આને રીમ તેથી ૫ ગણી બદામે ધા.
૧૨. નેટલે આને હાથ તેથી ૫ ગણી બદામે તસુ.
૧૩. નેટલે આને વીંધુ તેથી ૫ ગણી બદામે વસો.
- ૧૪ નેટલે આને વસો તેથી ૫ ગણી બદામે કાઠી.
૧૫. નેટલે આને ભાર તેથી ૫ ગણી બદામે ધડી.
૧૬. નેટલે આને ટન તેથી ૫ ગણી બદામે હંદ્રવેટ.

મનોરથ ૧૭.

૧) ૩. ૧૨૧૧ એ કુંડી પત્થર મળે તો ૧ નંગનું શું :

૫૬] શુભરાતની સાં ભૂજોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ત્રણ આના.

- ૨) રૂ. ૨૫) ની ૨૦ વળી તો ૧ નંગનું શું ?  
 ૩) રૂ. ૨૭) એ ખાંડી ૭ મણનું શું આપવું ?  
 ૪) રૂ. ૬૫ મલમલના રૂ. ૦૮ તો તસુનું શું ?  
 ૫) રૂ. ૧૧૧૮નું મણ તો ખાંડીનું શું ?  
 ૬) રૂ. ૦૮૧ની એક રથેટ તો ૫ ડઝન રથેટનું શું ?  
 ૭) રૂ. ૦૮૧૧ નો એક તપ્તો મળે તો ૨૦નું શું બેસે ?  
 ૮) રૂ. ૮૪) એ બાર તો ૫ ધડીનું શું ?  
 ૯) રૂ. ૬૧ની ૧૧ ધડી તો ૩ શેરનું શું ?  
 ૧૦) ૭૫) ખાંડી ચોખા મળે તો ૩૧ મણનું શું ?  
 ૧૧) રૂ. ૬૭) ખાંડી જુવાર હોય તો રૂ. ૧૧ની કેટલી આવે ?  
 ૧૨) રૂ. ૩૭) ખાંડી તો ૪૧ મણનું શું ?  
 ૧૩) રૂ. ૮૫)ના ખાંડી ધઉં મળે તો ૮૧૧ મણનું શું ?  
 ૧૪) ૩૧૧ મણના રૂ. ૫૧૧ બેસે તો ખાંડીનું શું ?  
 ૧૫) ખાંડીના રૂ. ૫૧૧ પડે તો રૂ. ૫૧૧માં કેટલું આવે ?  
 ૧૬) રૂ. ૦૮૦૧ મણ બોર મળે તો ૨૧૧ મણનું શું ?  
 ૧૭) રૂ. ૦૮૧૧ની ૫ શેર આમલી મળે તો ૨૧૧ મણનું શું ?  
 ૧૮) રૂ. ૭૧૧૧૧૧ વસો તો ૩૧૧૧ વસા ૫ કાડીનું શું ?  
 ૧૯) રૂ. ૨૬૫) એ વીંધું તો ૩૧૧૧ વસા ૫ કાડીનું શું ?  
 ૨૦) રૂ. ૧૭) એ કોડી પત્થર મળે તો ૪ નંગનું શું ?  
 ૨૧) રૂ. ૧૩૦) બાર કપાસ મળે તો ૪ ધડીનું શું આપવું ?  
 ૨૨) રૂ. ૫૧૧ રીમ તો ૧૭ ધાનું શું આપવું ?  
 ૨૩) રૂ. ૪૧૧ રીમ તો ૧૦૧ ધાનું શું આપવું ?  
 ૨૪) રૂ. ૦૮૧૧ ધા કાગળ મળે તો રીમનું શું ?



પાંચમી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના. [૪૭

- ૨૫) ૩. ૪૫) એ કોડી તો ૩. ૬૧૧ માં કેટલા નંબ ?  
 ૨૬) ૩. ૬૧ ના કોડી પત્થર મળે તો ૩. ૨૧૧૧ના કેટલા ?  
 ૨૭) ૩. પત્થરના ૩. ૧૧૧૧૧૧ તો કોડીનો બાવ શેા ?  
 ૨૮) ૩. ૫૭૧ ના ૩ કોડી પત્થર આવે તો ૩ પત્થરનું શું ?  
 ૨૯) ૩૫ વર્ગીના ૩. ૭) એસે તો ૫ કોડીનું શું ?  
 ૩૦) ૩. ૦)જીના ૪ નંબ તો ૪ કોડીનું શું ?  
 ૩૧) ૩. ૧૦૧૧ ની કોડી તો ૧૨ નંબનું શું ?  
 ૩૨) ૩. ૬૧ રીમ તો એ ધાનું શું ?  
 ૩૩) ૧૧ હંદ્રવેટ પત્થરના ૩. ૧૧૧ તો ૧૧નું શું ?  
 ૩૪) ૩. ૩૩૧૧ ના ૯ રીમ તો ૯ ધાનું શું ?  
 ૩૫) ૩. ૬૧ રીમ તો ૩. ૦૧૦૦૧ માં કેટલા આવે ?

૪૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

શેર ને રૂપીઆભાર; મજુ ને શેર; એકર ને ગુડો, ૪૦ મજુનો  
 ગુડો ને મજુ; ફાર્લિંગ ને પોસ; ૩૬ ને (પચ્ચ)

\*ભારે એકમ પરથી હલકા એકમની કિંમત:—

- ૧) રૂપીઆથી અઢી ગણા દોકડા અથવા બમણા સુરતી પૈસા.  
 ૧) આનાથી અઢી ગણી બદામ.

+હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

- ૧) આનાથી અઢી ગણા રૂપીઆ. (૨) પૈસાથી દસ ગણા આના.  
 ૩) સિલિંગથી બમણા પૌંડ. (૪) ફાર્લિંગથી ૧૦ મજુ પેન્સ.

\*૪૦ ના ગુણોત્તરમા ૨૦ના ગુણોત્તરથી અડધી કિંમત.

૧૦ ગુણોત્તરથી ૧૦ ગુણોત્તરથી બમણી કિંમત.

૪૮] ચોથી ચોપડીના અર્થ સાડા સાત આના.

૪૦ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧. જેટલે રૂપીએ શેર તેથી અઢી ગણે દોકડે રૂપીઆભાર.
૨. જેટલે રૂપીએ મણુ તેથી અઢી ગણે દોકડે શેર.
૩. જેટલે રૂપીએ મુડા તેથી અઢી ગણે દોકડે મણુ.
- ૪ જેટલે રૂપીએ એકર તેથી અઢી ગણે દોકડે મુડા.
- ૨૥ દોકડા=૨ સુરતી પૈસા માટે અઢી ગણા દોકડા અથવા બમણા સુ. પૈસા
૫. જેટલે આને શેર તેથી અઢી ગણી બદામે રૂપીઆભાર.
૬. જેટલે આને મણુ તેથી અઢી ગણી બદામે શેર.
૭. જેટલે આને મુડા તેથી અઢી ગણી બદામે મણુ
૮. જેટલે આને એકર તેથી અઢી ગણી બદામે મુડા.



મનોયત્ન ૧૮.

- ૧) રૂ. ૨૥ એ શેર એલચી મળે તો ૧ રૂ. બારતું શું ?  
૧ નવટાંકતું શું ? ૧ અધોળતું શું ?
- ૨) રૂ. ૫ તુ શેર કેશર મળે તો રૂ. ૦= તું કેટલું આવે ?
- ૩) રૂ. ૩૥ શેર હોંગ મળે તો અધોળતું શું ?
- ૪) ૦)- ની રૂ. બાર એલચી આવી તો શેરનો ભાવ શો ?
- ૫) રૂ. ૧૥= શેર હોંગ મળે તો રૂ. ૩ રૂપીઆભારતું શું ?
- ૬) રૂ. ૨૥ના માં શેર ૦- હોંગ આવી તો ૨૥ શેરતું શું ?
- ૭) રૂ. ૦)- ના શેર ભીંડા મળે તો મણુતું શું ?
- ૮) રૂ. ૧) તું ૧ શેર ધી આવે તો રૂ. ૦) તું કેટલું ?
- ૯) રૂ. ૨૥ એ શેર એલચી તો રૂ. ૦)- ની કેટલી આવે ?
- ૧૦) રૂ. ૨૥ એ શેર હોંગ હોય તો રૂ. ૦૥ નાની કેટલી આવે ?

## ચોથી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના. [૪૬

- ૧૧) રૂ. ૪૨૧૧૦ મધ્ય ધી મળે તો ૧ શેરનું શું?
- ૧૨) ૨૧૧ શેર ધીના રૂ. ૨૧૧૧૧ આખા તો મધ્યનું શું?
- ૧૩) રૂ. ૪૮૧૧૧ એ મધ્ય ધી મળે તો ૭ શેરનું શું?
- ૧૪) ૭ શેરના રૂ. ૭૧૧૧૧ આખા તો ૭ મધ્યનું શું?
- ૧૫) રૂ. ૧૦૧૧ એ મધ્ય સોપારી મળે તો રૂ. ૧૧૧૧૧૧ની કેટલી આવે?
- ૧૬) ૦૧૧૧ મધ્ય વેગલ મળે તો રૂ. ૦)૧૧ કેટલાં?
- ૧૭) રૂ. ૭૧૧૧૧ મધ્ય ચોખા મળે તો રૂ. ૧)૧૧૧૧ કેટલાં?
- ૧૮) રૂ. ૧)૧૧ ૦૧૧ મધ્ય આજરી મળે તો રૂ. ૧)૧૧ની કેટલી?
- ૧૯) રૂ. ૧૨૧૧ એ માણી તો ૧૨ શેરનું શું?
- ૨૦) રૂ. ૭૧૧૧૧ ૩ ડઝન ૪ નંગ તો ૧ નંગનું શું?
- ૨૧) રૂ. ૪૫) ભાર તો ૦૧૧૧ મધ્ય ૪ શેરનું શું?
- ૨૨) રીમના રૂ. ૨૧૧ તો ૪ ધાનું શું?
- ૨૩) ૦૧૧ શેરના રૂ. ૦)૧૧ તો ૦૧૧૧૧૧ મધ્યનું શું આપવું?
- ૨૪) રૂ. ૮૫) માણી તો ૦૧૧૧૧૧ મધ્યનું શું?
- ૨૫) સેંકડાના રૂ. ૧૨૧૧ તો રૂ. ૦૧૧૧૧૧ કેટલા નંગ?
- ૨૬) રૂ. ૭૧૧૧ એ હજાર તો ૨૫ નંગનું શું?
- ૨૭) રૂ. ૧૮૧૧૧૧ રૂ. ૧૮૧૧૧૧ તો ૩ નંગનું શું?
- ૨૮) રૂ. ૧૭૧૧ માં ૦૧૧ વસો તો ૧ વીંધાનું શું?
- ૨૯) ૧૧૧૧૧૧૧ મધ્યના રૂ. ૨૧૧૧ તો ૧૧૧૧૧૧૧ શેરનું શું?
- ૩૦) રૂ. ૧૧૧૧૧૧ ૧૬૦ નંગ તો સવા એ આનાનાં કેટલાં?

૧૦૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

સેંકડો ને નંગ; હજાર ને ૧૦ નંગ; ૧૦૦ મધ્યનો મુકો ને મધ્ય.

૫૦] સુખર્ષ ઇલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરચાળા ૪૧૧ આના.

× હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—

૧) રૂપીઆ જેટલાજ દોકડા. (૨) આના જેટલીજ બદામે.

× ભારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિંમત:—

૧) આનાથી સવા છ ગણા રૂપીઆ.

૨) પૈસાથી દોઢ ગણા રૂપીઆ ને તેટલાજ આના.

૩) શિલિંગથી ૫ ગણા પૌંડ (૪) ફાર્લિંગથી ૨૫ ગણા પેન્સ.



૧૦૦ ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧) જેટલે રૂપીએ સેંકડો તેટલેજ દોકડે નંગ.

૨) જેટલે રૂપીએ મુડો તેટલેજ દોકડે મણ.

૩) જેટલેજ રૂપીએ હજાર તેટલાજ દોકડાનું ૧૦ નંગ.

૪) જેટલે આને સેંકડો તેટલીજ બદામે નંગ.

૫) જેટલે આને મુડો તેટલીજ બદામે મણ.

૬) જેટલે આને હજાર તેટલીજ બદામે ૧૦ નંગ.



અનોચત્ત ૧૯.

૧) રૂ. ૩૧૧ના હજાર માંગલોરી નળીમાં મળે તો ૧૦૦નું શું ?

૨) રૂ. ૧૫) એ હજાર તો ૧૦ નંગનું શું ? ૧૦૦ નંગનું શું ?

૩) રૂ. ૩૧૧ એ હજાર તો ૫ આનાનાં કેટલાં ? રૂ. ૧૧૧૧નાં કેટલાં ?

\* ૧૦૦ ગુણોત્તરમાં ૨૦ના ગુણોત્તરથી પાંચમા ભાગની કિંમત.

૧૦૦ ગુણોત્તરમાં ૪૦ના ગુણોત્તરથી અઢીમા ભાગની કિંમત.

×  $\frac{૧}{૧૦૦}$  ગુણોત્તરમાં  $\frac{૧}{૨૦}$  ગુણોત્તરથી પાંચ ગણી કિંમત.

$\frac{૧}{૧૦૦}$  ગુણોત્તરમાં  $\frac{૧}{૪૦}$  ગુણોત્તરથી અઢીગણી કિંમત.

હિંદુસ્તાનની સાં બૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ચાર આના. [૫૬

- ૪) રૂ. ૪૫૦ એ હજાર તો ૧૨ નંગનું શું ?  
૫) રૂ. ૧૫૦, ૩૦૦, ૪૫૦, ૬૦૦, ૭૫૦, ૯૦૦ એ હજાર હોય તો  
૧૦ નંગનું શું ? સેંકડાનું શું ?  
૬) રૂ. ૪૩૫૦ એ સેંકડો તો ૯૯ નંગનું શું ?  
૭) રૂ. ૬૦, ૧૨૦, ૧૮૦, ૨૪૦, ૩૦૦, ૩૬૦, એ સેંકડો તો ૧  
નંગનું શું ? ૭૩ નંગનું શું ? હજારનું શું ?  
૮) રૂ. ૧૦૦૦ની એક સ્થેટ તો ૧૦૦ સ્થેટનું શું ?  
૯) રૂ. ૧૦૦૦ના ૧૦ કેળાં તો સેંકડાનું શું ?  
૧૦) ૧૨ પૈસાના ૧૦ કેળાં તો સેંકડાનું શું ?  
૧૧) રૂ. ૯૦૦ના હજાર નળીઆં તો રૂ. ૧૫૦૦નાં કેટલાં ?  
૧૨) રૂ. ૭૫૦ સેંકડો તો ૪૫ નંગનું શું ?  
૧૩) ૫ ટકા લેખે રૂ. ૪૫નું ૧ વરસનું વ્યાજ શું ?  
૧૪) ૩, ૨, ૮, ૧૦ ટકા લેખે રૂ. ૧)નું ૧ વર્ષનું વ્યાજ શું ?  
૧૫) ૪, ૫, ૮, ૧૨ આનાની તેરીખે રૂ. ૫)નું ૧ વર્ષનું વ્યાજ શું ?  
૧૬) રૂ. ૫૦૦)નું ૧ વર્ષનું વ્યાજ રૂ. ૨૫) થયું તો દર કેટલો ?  
૧૭) ૧૦ રૂમાલના ૧૫ આના તો ૧૦૦૦ રૂમાલનું શું ?  
૧૮) રૂ. ૧૫)ના ૧૦૦ રૂમાલ તો રૂ. ૧૫૦ના કેટલા ?  
૧૯) ૫ કુંડી કનકવાના રૂ. ૬૦ તો રૂ. ૧૫૦ના કેટલા ?  
૨૦) રૂ. ૨૬૨૫ની ૫ ખાંડી તો મણનું શું ?  
૨૧) રૂ. ૯૩૫૦એ માલ્લી તો ૧૨ શેરનું શું ?  
૨૨) રૂ. ૧૦૦૦ના ૩ નંગ તો સેંકડાનું શું ?  
૨૩) ૫ આનાના ૧૨ નંગ તો ૧૨૦૦ નંગનું શું ?  
૨૪) રૂ. ૩૦૦એ સેંકડો રૂ. ૨૦૦ના કેટલા નંગ ?

૫૨] ત્રિવેદી વા. પુસ્તક ચોથાના અર્થની નોટ સાત આના.

૨૫) ૩. ૧૧૨૥ાં એ હમ્મર તો ૩. ૧)ના કેટલા નંમ ?

૨૬) ૩. ૫૬ાં એ સેંકડો તો ૩. ૩ાંના કેટલા નંમ ?

૨૭) ૪ કેરીના ૩. ૦ાં, તો ૮ાં ૩મ્મ ૧ નંમનું થું ?



## પ્રકરણ ૬.

૩૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કેટકે.

ગાલી ને મણ; મહીનો ને દિવસ.

પહેલી રીત—ગાલી કે મહીનાનો દર રૂપીઆ, આના કે પાંધમાં આપ્યો હોય અને તે દર સાડા સાતના પાના આંકમાં આવતો હોય તો સાડા સાતનો પા બચુવાથી હલકા એકમની કિંમત રૂપીઆ, આના કે પાંધ આવશે. (આમાં સાડા સાતના પાનો આંક ખાસ ઉપયોગી છે.)

બીજી રીત—મહીનાના રૂપીઆ અને દિવસનો ગુણાકાર કરી મીડું ચઢાવી ત્રણે ભાગવાથી જવાબ દોઢા આવશે. જો એક વધે તો એક પાણ અને બે વધે તો ભાગાકાર પર ત્રણ પાણ ચઢાવવી. આ રીત ગાલીમાં પણ લાગુ પડશે.

ત્રીજી રીત—મહીનાના રૂપીઆ અને દિવસના ગુણાકારથી અડધા આના અને અડધી સુરતી પાંધ જવાબ આવશે.

સવા સુરતી પાંધ=૧ પાંધ. પંદર સુરતી પાંધ=૧ આનો.

૩૦ ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુચીઓ.

૧) જટલે રૂપીએ ગાલી તેટલાજ આનાનું ૧૥૦ મણ ૫ શેર.

૨) જટલે રૂપીએ ગાલી તેટલાજ પૈસાનું ૧૮૦૦ શેર.

પાંચમા ધોરણનો “મુખ્યગણિત શિક્ષક” આર આના. [૫૩

- ૩) નેટલે રૂપીએ ગાંધી તેટલીજ પાછનું ૬૧ શેર.
- ૪) નેટલે રૂપીએ ગાંધી તેટલાજ સુરતી પૈસાનું ૧૫ શેર.
- ૫) નેટલે રૂપીએ ગાંધી તેટલાજ દોકડાનું ૧૨ શેર.
- ૬) નેટલે રૂપીએ ગાંધી તેટલીજ બદામનું ૧૧૧ શેર.

**હાલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—**

- ૧) આનાથી બમણા રૂપીઆમાં બમણા આના એાછા.
- ૨) પૈસાથી અડધા રૂપીઆમાં અડધા આના એાછા.
- ૩) શિલિંગથી દોઢ પૌંડ (૪) પેન્સથી અઢી ગણા શિલિંગ.
- ૫) ફાર્થિંગથી બે ગણા પેન્સ.

**મનોયત્ન ૨૦.**

- ૧) રૂ. ૧૫) મહીના તો ૧ દિવસનું શું ?
- ૨) રૂ. બેના મહીના તો ૧૨ દિવસનું શું ?
- ૩) મહીનાનો પગાર રૂ. ૧૫) છે તેને ૨૭ દિવસનું શું મળશે ?
- ૪) રૂ. સાતે મહીના તો ૧૨ દિવસનું શું ? ૬ દિવસનું શું ?
- ૫) રૂ. ૪પાંચા મહીનાનો પગાર છે તો ૨૯ દિવસનું શું ?
- ૬) તા. ૨૪-૫-૧૭ થી તા. ૬-૭-૧૭ સુધીનું રૂ. ૩બાજાના પગારવાળાને શું આપવું ?
- ૭) રૂ. ૧૦૫ એ ગાંધી ધર્ક મળે તો ૧૪ મણુ ૧૨ શેરનું શું ?
- ૮) ગાંધી જીવારના રૂ. ૧૧૨૧ એસે તો ૪ મણુ ૨૧ શેરનું શું ?
- ૯) દરરોજના રૂ. ૨૧૧૧ લેખે મહીનાનું શું મળશે ?
- ૧૦) રૂ. ૬૧૧ મહીના લેખે રૂ. ૧૦) પગારના મળ્યા ત્યારે કેટલા દિવસ નોકરી કરેલી ?

## ૫૪] પાંચમી એપ્રિલનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના.

- ૧૧) રૂ. ૧૧૧૧૧૧ નો મહીનો તો ૧૧૧ મહીનો ૪ દિવસનું શું ?
- ૧૨) રૂ. ૬૭૧ ગાંધી મઠ મળે તો ૩૧૧ મથુ ૫ શેરનું શું ?
- ૧૩) રૂ. દિવસનો પગાર રૂ. ૧૦૧૧ મળ્યા ત્યારે મહીનો કેટલાનો ?
- ૧૪) રૂ. ૯૧૧૧૧ મહીના લેખે રૂ. ૩૧૧ મેળવવાને કેટલા દિવસ નોડરી કરવી ?
- ૧૫) રૂ. ૪૫૧૧૧૧૧ ૧૧૧ કળશી ૨ મથુ મળે તો ૬ મથુનું શું ?
- ૧૬) ૧૧ દિવસના રૂ. ૨૧૧૧૧૧ મળ્યા તો મહીનાનું શું ?
- ૧૭) ૭ દિવસના રૂ. ૩૧૧૧ મળે તો ૭ મહીનાનું શું મળે ?
- ૧૮) રૂ. ૨૧૧૧૧ ૧૧ કુડી કનકચા મળે તો ૭ નંગનું શું ?
- ૧૯) રૂ. ૩ મથુના રૂ. ૧૬૧૧૧૧ તો ૪ શેરનું શું ?
- ૨૦) ૧૫ મથુના રૂ. ૧૧૧૧૧૧ તો ૦૧ મથુનું શું ?
- ૨૧) રૂ. ૧૧૧૧૧ ૦૧૧ મથુ તો રૂ. ૦૧૧૧૧ નું કેટલું ?
- ૨૨) રૂ. ૦૧૧૧૧૧૧ ૨૧૧ ડક્રન તો ૧ નંગનું શું ?
- ૨૩) રૂ. ૧૧૧૧૧ ૫ કુટ હીનારી મળે તો રૂ. ૦૧૧૧ ની કેટલી ?
- ૨૪) ૧૧ મથુના રૂ. ૭૧૧ તો ૨ શેરનું શું ?
- ૨૫) રૂ. ૩૬૧૧૧ ખાર તો ૦૧૧ મથુ ૨ શેરનું શું ?
- ૨૬) શીમના રૂ. ૧૬૧૧૧૧૧ તો ૧૬૧ તાવનું શું ?
- ૨૭) ૧૨૧૧ આનાનું ૭૧૧ કુટ તો ૦૧૧ કુટનું શું ?
- ૨૮) ૩ શેરના રૂ. ૧૧૧૧૧૧૧ તો ૨૧૧ મથુનું શું ?
- ૨૯) ૨ દિવસનો રૂ. ૧૧૧ તો રૂ. ૩૭૧૧ માં કેટલા દિવસ ?
- ૩૦) રૂ. ૫૬૧૧૧ ૨૨૧૧ ગજ મળે તો રૂ. ૧૧૧૧૧૧ માં કેટલું મળે ?
- ૩૧) રૂ. ૬૩૦૧ ગાંધી ઘડું મળે તો ૦૧૧૧ મથુ ૭૧ શેરનું શું ?
- ૩૨) રૂ. ૫૨૧૧ ૭૧ ગાંધી જુવાર મળે તો ૦૧૧ મથુ ૮૧૧૧ શેરનું શું ?
- ૩૩) ૦૧૧ મથુ ૮૧૧૧ શેરનો રૂ. ૧૧૧૧૧૧૧ તો ગાંધીનું શું ?



## ગુજરાતની સાં જ્યોતની પ્રશ્નોત્તરમાંનાં ત્રણ આના. [૫૫]

- ૩૪) ૧૨ શેર ગુજારના રૂ. ૦૮૦ તો ગાદીનું શું ?  
 ૩૫) ૭૨૥ રૂપીએ ગાદી તો ૧૫ શેરનું શું ?  
 ૩૬) ૧૫ શેર ધઉના રૂ. ૧૧૦ તો ગાદીનું શું ?  
 ૩૭) ૬૧ શેર મર્યાનો રૂ. ૧) તો ગાદીનું શું ?  
 ૩૮) ૭૫ રૂપીએ ગાદી આદુ મળે તો ૬૧ શેરનું શું ?  
 ૩૯) રૂ. ૪૭૦૦ ગાદી તો રૂ. ૨૦૦૦૦૦ કેટલું ?  
 ૪૦) રૂ. ૪૮૦ ગાદી તો રૂ. ૦૧ નું કેટલું ?  
 ૪૧) રૂ. ૧૫૨૦ ગાદી તો રૂ. ૧૦૦૦૦ નું કેટલું ?  
 ૪૨) રૂ. ૬૨૦ ગાદી તો રૂ. ૦૦૦૦૦ કેટલું ?  
 ૪૩) ૧૦૦ મળુ ૫ શેરના રૂ. ૬૦૦ તો ગાદીનું શું ?



**૧૨૦ ગુજોતર આવે એવાં કોષ્ટકો.**

ગાદી ને દસશેરો; માણી ને ૪ શેરી; બાર ને ૮ શેર.

**\*હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત:—**

૧) આનાથી જા મળ્યા રૂપીઆ. (૨) પૈસાથી બમળ્યા રૂપીઆમાં  
 બમળ્યા આના ઓછા. ૩) પાછથી દસ મળ્યા આના. (૪) સિલિંગથી  
 ૬ મળ્યા પૌંડ, ૫) પેન્સથી અડધા પૌંડ.

**મનોચલન ૨૧.**

- ૧) રૂ. ૬૭૦ ગાદી તો ૦૧ મળ્યું શું ?  
 ૨) ૧૦ શેરના રૂ. ૦૦૦૦ તો ગાદીનો ભાવ શો ?

ટીપ:—૧૨૦ ના ગુજોતરમાં ૩૦ ના ગુજોતરથી ૦૧ મળી કિંમત

૧૨૦ ના ગુજોતરમાં ૪૦ ના ગુજોતરથી ૩ મળી કિંમત.

\*૧૬૦ ગુજોતરમાં ૩૦ ગુજોતરથી ચોગણી કિંમત.

૧૬૦ ગુજોતરમાં ૪૦ ગુજોતરથી ત્રણ ગણી કિંમત.

## ૫૬] ચોથી ચોપડીના અર્થ ગ્રાહ સાત આના.

- ૩) રૂ. ૦)જાનું ૫ શેર તો રૂ. ૨૮)નું કેટલું ?
- ૪) રૂ. ૩૬૦) બાર તો ૮ શેરનું થું ?
- ૫) ૮ શેરના રૂ. ૧૧૧૧ તો બારનું થું ?
- ૬) રૂ. ૬૬)ના ૧૨૦૦ નાળિયેર તો ૧૦૦ નાળિયેરનું થું ?
- ૭) રૂ. ૬૦૦)નું રૂ. ૧૫ વ્યાજ તો રૂ. ૫)નું વ્યાજ કેટલું ?
- ૮) રૂ. પાનું ૧૧ મથુ તો ૦૧ શેરનું થું ?
- ૯) એક શેરના ૫ આના તો મથુનું થું આપવું ?
- ૧૦) રૂ. ૩૭૧માં ૬ વીંધા ખેડાય તો ૧ વસાનું થું આપવું ?
- ૧૧) માલ્લીના રૂ. ૭૫) તો ૦૧ મથુનું થું ?
- ૧૨) રૂ. ૭૧ વ્યાજ મેળવવાને રૂ. ૨૫૦ રોકવા તો રૂ. ૦૧- વ્યાજ મેળવવાને કેટલા રોકવા ?
- ૧૩) એક પૈસાનું ૦૧ શેર તો ૧૨ શેરનું થું ?
- ૧૪) માણીના રૂ. ૩૦) તો ૪ શેરનું થું ?
- ૧૫) ૭૧ શેરના રૂ. ૧૧૧૧ તો અધોળનું થું ?
- ૧૬) નવટાંકના રૂ. ૦)જા તો ૧૫ શેરનું થું ?
- ૧૭) રૂ. ૩૬૧ એ ૧૦ ડઝન તો ૮ નગનું થું ?
- ૧૮) ૦૧ મથુ ૪ શેરના રૂ. ૩૧૧૧ તો ૩ બારનું થું ?
- ૧૯) રૂ. ૩૦ તો મોટા હારો તો ૭ શેરનું થું ?
- ૨૦) બેડીઆના રૂ. ૧૩૫) તો રૂ. ૧)નું કેટલું ?
- ૨૧) રૂ. ૦)જાનું ૦૧ શેર તો ૦૧૧ મથુનું થું ?
- ૨૨) ૫ શેરના રૂ. ૦)જા તો રૂ. ૧૫)માં કેટલું આવે ?
- ૨૩) પૈસાનું ૦૧ શેર તો રૂ. ૧૧૧૧નું કેટલું ?



ચેથી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિલ્ક” ચાર આના. [૫૭

૩૬૦ શુલ્કોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

વર્ષ અને દિવસ.

\* હલકા એકમથી ભારે એકમની કિંમત:—

- ૧) આનાથી ૨૨૫ ગણા રૂપીઆ.
- ૨) પૈસાથી ૭ ગણા રૂપીઆમાં ૭ ગણા આના એકા.
- ૩) પાઇથી બમણા રૂપીઆમાં બમણા આના એકા.
- ૪) શિલિંગથી ૧૮ ગણા પૌડ. (૫) પેન્સથી ૬૦ ગણા પૌડ.
- ૫) ફાધિંગથી ૭૫ ગણા શિલિંગ.

મનોયત્ન ૨૨.

- ૧) રૂ. ૧૮૦)નું વર્ષ તે ૧ દિવસનું શું ?
- ૨) વર્ષના રૂ. ૧૪૫) તે એક દિવસનું શું આપવું ?
- ૩) રૂ. ૪૫નું વર્ષ તે ૫ દિવસનું શું ?
- ૪) રોજના ૭ આના તે વર્ષનો પચાસ કેટલો ?
- ૫) રૂ. ૪૫)નું વર્ષ તે રૂ. ૧) માટે કેટલો વખત નોકરી કરવી ?
- ૬) પેન પૈસાની એક મળે છે રોજ ૧૫ પેન બોક્સ તે વર્ષમાં પેનનો ખર્ચ કેટલો થશે ?

ટીપ:—૩૬૦ શુલ્કોત્તરમાં ૩૦ ના શુલ્કોત્તરથી ૧૨ મા ભાગની કિંમત,

૩૬૦ શુલ્કોત્તરમાં ૪૦ ના “ ૬ મા ભાગની “

૩૬૦ શુલ્કોત્તરમાં ૧૨૦ ના “ ૩ મા ભાગની “

\* ૩૬૦ શુલ્કોત્તરમાં ૩૦ શુલ્કોત્તરથી ૧૨ ગણી કિંમત.

“ “ ૩૦ “ ૬ ગણી કિંમત.

“ “ ૧૨૦ “ ૩ ગણી કિંમત.

૫૮] મુંબઈ ઇલિકાબી બૂઝીળની પ્રમોત્તરમાળા ૪૫ આના.

- ૭) રોજ રૂ. ૦)નાનું દૂધ જોઈએ તો વર્ષમાં કેટલા રૂ.નું જોઈએ ?
- ૮) એક માણસ વરસમાં રૂ. ૬૩૦) કમાયો તેમાંથી તેણે રૂ. ૧૨૦) બચાવ્યા ત્યારે દરરોજ શું ખર્ચ્યું હશે ?
- ૯) ઘઉં ખાવાથી રૂ. ૧૧ નો વાર્ષિક ખર્ચ વધે છે ત્યારે દરરોજ કેટલો વધારે ખર્ચ થતો હશે ?
- ૧૦) ૩ દિવસમાં એ આના બચાવું તો ત્રણ વર્ષમાં શું બચશે ?
- ૧૧) ૩ માણસનો ૧ વર્ષનો ખર્ચ રૂ. ૬૭૫) થાય છે ત્યારે ૧ માણસનો એક દિવસનો ખર્ચ કેટલો પડ્યો ?
- ૧૨) રૂ. ૩૩૬) એક વરસ ચાલે તો રૂ. ૧૦૮ કેટલો વખત ચાલશે :
- ૧૩) ૭ આના રોજ કમાઈ પાંચ આના ખર્ચ કરે તે વરસે શું બચાવશે ?
- ૧૪) રોજના રૂ. ૧૧૧૧ કમાઈ છું, જે વરસે રૂ. ૯૦) બચાવવા હોય તો દરરોજ કેટલો ખર્ચ કરવો ? અને શું બચાવવું ?
- ૧૫) ૧૨ માસમાં ૨૧ મણુ ઘઉં વપરાય છે તો ૭ દિવસમાં કેટલા વપરાશે ?
- ૧૬) રૂ. ૬૭૫માં ૬૧૧૧ મણુ સાકર મળે તો ૦૧૧૧ શેરનું શું આપવું પડે ?
- ૧૭) રૂ. ૧૦૮૦)નું બ્યાજ રૂ. ૪૫) તો રૂ. ૬૦)નું બ્યાજ કેટલું થાય ?
- ૧૮) રૂ. ૧૦૦)નું ૫ વરસનું બ્યાજ રૂ. ૪૫) થયું તો એ લેખે એક વરસનું ૬ આના બ્યાજ કેટલા રૂપીઆનું થાય ?

## પ્રકરણ ૭ મું.

મનોચત્ર ૨૩ પરચુરણ લેખાં.

- ૧) રૂ. ૧૧નું ૧૨ શેર તો માણીનું શું ?
- ૨) ૦૧ મણુના રૂ. ૧૧૧૧ તો માણીનું શું ?

## હિંદુસ્તાનની સાત ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમોજા ચાર આના. પહે

- ૩) બાા ડઝનના રૂ. ૧) તો બાા ઓસનું શું?
- ૪) રૂ. ૧૧૧ના ૧૧ ડઝન રમાલ તો બાા ઓસનું શું?
- ૫) રૂ. ૯૧ના ૯ કંપાસ બોક્સ તો બાા ઓસનું શું?
- ૬) રૂ. ૦૮નું રતી સોનું તો તોલાનું શું?
- ૭) ૧૨ શેર ઓખાનો રૂ. ૧) તો ૧૧ ખાંડીનું શું?
- ૮) રતીના રૂ. ૦૮ના તો ગદિઆણનું શું?
- ૧૦) ૫ શેર કંપાસના રૂ. ૧૧ તો ૧૨ મણનું શું?
- ૧૧) ૧૧ વાલનો રૂ. ૧) તો ૨૧૧ ગદિઆણનું શું?
- ૧૨) રૂ. ૪૪)એ મણુ ધી મળે તો રૂ. પાનું કેટલું આવે?
- ૧૩) રૂ. ૩૭૧ એ માણી તો બાા મણુ ૨ શેરનું શું?
- ૧૪) બાા મણુ ૬ શેરના રૂ. ૦૧૧ તો બાા ભારનું શું?
- ૧૫) ૧૧ કળશીના રૂ. ૩૭૧ તો રૂ. ૪૧૧નું કેટલું?
- ૧૬) રૂ. ૭૧૧ કાયળો તો માણીનું શું?
- ૧૭) રૂ. ૩૭૧૧ ગાલ્લી તો બાા કળશી ૩ મણુનું શું?
- ૧૮) રૂ. ૨૫૧ એ તોલો તો ૨ રતીનું શું?
- ૧૯) રૂ. ૨૮૧૧ તોલો તો ૩ વાલનું શું?
- ૨૦) ૧૫ શેરના રૂ. ૩૭૧ તો ૧૧ શેરનું શું?
- ૨૧) રૂ. ૦૮નું ૪ શેર તો ૨૧ મણુ ૬ શેરનું શું?
- ૨૨) રૂ. ૦૧૧ની ૯ શેર પાપડી તો રૂ. ૦૧૧ની કેટલી?
- ૨૩) ૫ કળજના રૂ. ૦૧૧૧૧ તો ૫ ધાનું શું?
- ૨૪) રૂ. ૧૩) મળ તો ૫ તસુનું શું?
- ૨૫) રૂ. ૭૧નું ૧૫ શેર તો રૂ. ૦૧૧નું કેટલું?

૬૦] ત્રિવેદિ વા. પુસ્તક યોચના અર્થની નોટ સાત આના.

- ૨૬) ૨૧ મણુ ૬ શેરના ૩. ૭૧૧ તો ૮ શેરનું શું ?  
 ૨૭) ૩. ૧૧૧૧૧ ૫ નંગ તો ૨ ડઝનનું શું ?  
 ૨૮) ૨૪ ચોપડીના ૩. ૧૩૮ તો ૩. ૧)નામાં કેટલી ચોપડી આવે ?  
 ૨૯) ૧ મણુ ૮ શેરના ૩. ૧૬૧૧ તો ૧૧૧ શેરનું શું ?  
 ૩૦) ૧૧૧ તોલના ૩. ૫૧૧૧ તો ૧૧૧ વાતનું શું ?  
 ૩૧) ૩. ૧૩૫)ના ૧૧૧ ખાંડી ચોખા તો ૧૧૧ મણુનું શું ?  
 ૩૨) ૨૧૧ ડઝનના ૩. ૧૬૧૧૧૧ તો ૧ નંગનું શું ?  
 ૩૩) ૩. ૫૩૧૧ મહીનો તો ૭ દિવસનું શું ?  
 ૩૪) ૩. ૨૧૧ એ ડઝન તો ૭ નંગનું શું ?  
 ૩૫) ૩. ૫ એ ધા તો ૧૧૧ તાલનું શું ?  
 ૩૬) ૩. ૧૦૧૧૧ ૨ પાઇએ ખાંડી તો ૬ મણુનું શું ?  
 ૩૭) ૩. ૧૨૧૧ એ મહીનો તો ૬ દિવસનું શું ?  
 ૩૮) ૩. ૮૦) એ માલ્લી તો ૭ મણુનું શું ?  
 ૩૯) ૩. ૪૧૧૧ કુંડી તો ૭ નંગનું શું ?  
 ૪૦) ૩. ૧૮૧૧૧ ૨ પાઇનું ૭ મણુ તો માલ્લીનું શું ?  
 ૪૧) ૩. ૪૧૧૧ ૧ પાઇના ૧૧૧ નંગ તો ૧ ડઝનનું શું ?  
 ૪૨) ૩. ૪૧૧૧નું ૬ મણુ તો ૨૧૧ માણીનું શું ?  
 ૪૩) ૧૧૧ નંગના ૩. ૨૧૧ ૨ પાઇ તો કુંડીનું શું ?  
 ૪૪) ૩. ૧૧૧૧૨ પાઇની ૭ કેરી તો ૧૧૧ ડઝનનું શું ?  
 ૪૫) ૩. ૬૧૧ ૧ પાઇનું ૭ મણુ તો ૧૧૧ શાસનું શું ?  
 ૪૬) ૫ તણના ૩. ૧)ના તો મણુનું શું ?  
 ૪૭) ૩. ૩૨૧૧ એ મહીનો તો ૬ દિવસનું શું ?  
 ૪૮) ૩. ૧૧૧૧૧ માલ્લી તો ૬ મણુનું શું ?

પાંચમા ધોરણનો “મુખ્યગણિત શિક્ષક” ચાર આના. [૬૧

- ૪૯) ૪ શેરના રૂ. ૦૫૫૧ ૧ પાઇ તો ૧ મણ ૮ શેરનું શું ?
- ૫૦) રૂ. ૧૧૭)એ બાર તો ૩ મણનું શું ?
- ૫૧) રૂ. ૧૩૫)એ ગાલ્લી તો ૧૫ મણનું શું ?
- ૫૨) રૂ. ૪૦)એ મહીનો તો ૧૧ મહીનો ૨૫ દિવસનું શું ?
- ૫૩) રૂ. ૪૦)એ મહીનો તો ૯ દિવસનું શું ?
- ૫૪) રૂ. ૬)એ શેર તો ૧૫ પાશેરનું શું ?
- ૫૫) ૭ નંગના રૂ. ૦)આ તો ૧૧૫ ડઝન ૨ નંગનું શું ?
- ૫૬) રૂ. ૩૭)એ માણી તો રૂ. ૨૫નું કેટલું ?
- ૫૭) રૂ. ૬૭)એ મહીનો તો ૮ દિવસનું શું ?
- ૫૮) ૩૨ શેર પાપડીનો રૂ. ૧૧ તો રૂ. ૧૫ની કેટલી ?
- ૫૯) રૂ. ૩૭)એ સેકંડો તો ૬૦ નંગનું શું ?
- ૬૦) રૂ. ૭૮)એ બાર તો ૧૪ મણનું શું ?
- ૬૧) રૂ. ૨)એ ડઝન તો ૭ નંગનું શું ?
- ૬૨) રૂ. ૫૩)એ ખાંડી તો ૧૫ મણનું શું ?
- ૬૩) વારના રૂ. ૪૫ તો ૪ મજ ૪ તસનું શું ?
- ૬૪) રૂ. ૩૭)એ કોડી તો રૂ. ૭૫ના કેટલા નંગ ?
- ૬૫) એક મણના રૂ. ૧૫)આ તો રૂ. ૪૫)ના કેટલું ?
- ૬૬) ૧૫ મણ ૫ શેરના રૂ. ૨૫)આ તો ગાલ્લીનું શું ?
- ૬૭) રૂ. ૭૮)એ ગાલ્લી તો ૧૫ મણનું શું ?
- ૬૮) રૂ. ૩૭)એ મજ તો ૫ તસનું શું ?
- ૬૯) ધડી રૂ. ૪) તો ૩ શેરનું શું ?
- ૭૦) રૂ. ૭૬)એ ગાલ્લી તો ૪ મણનું શું ?
- ૭૧) ૧૫ ખાંડીના રૂ. ૨૨)આ તો ૩ મણનું શું ?

૬૨] શુભસત્તની ચા૦ ભૂજોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ત્રણ આના.

- ૭૨) રૂ. ૫૪)એ મણુ ધી મળે તો ૧૧ શેરનું થું ?  
 ૭૩) રૂ. ૮૦)એ બેડીકું તો ૩૨ શેરનું થું ?  
 ૭૪) રૂ. ૩૭૫)એ ગાલ્લી તો ૧૧૧ મણુ ૫ શેરનું થું ?  
 ૭૫) રૂ. ૨૫)એ ખાંડી તો ૧૧૧ મણુ ૨૧૧ શેરનું થું ?  
 ૭૬) રૂ. ૫૨૫)એ ગાલ્લી તો ૧૧૧૧ મણુ ૫ શેરનું થું ?  
 ૭૭) રૂ. ૧૦૫)નું ૧૧૧ ખાંડી તો ૧૧૧૧ મણુ ૫ શેરનું થું ?  
 ૭૮) રૂ. ૧૪૦)એ ખાંડી તો ૧૧૧ મણુ ૫ શેરનું થું ?  
 ૭૯) રૂ. ૪૧૧ મળ તો ૫ તસુનું થું ?  
 ૮૦) રૂ. ૨૦૫૧૧ માં ૧૩૭ દિવસ તો વરસનું થું ?  
 ૮૧) રૂ. ૧૧)એ શેર તો ૩ રૂપીઆમારનું થું ?  
 ૮૨) રૂ. ૨૧૬) ભાર તો ૧૧૧ મણુનું થું ?  
 ૮૩) રૂ. ૨૧૧૧નું ૧૧૧૧ મણુ ૫ શેર તો ૩૧૧ મણુનું થું ?  
 ૮૪) રૂ. ૨૧૧૧)એ તોલો તો ૩૧૧૧ તોલા ૨ વાલનું થું ?  
 ૮૫) રૂ. ૪૭૫)એ ગાલ્લી તો ૨૧૧ મણુનું થું ?  
 ૮૬) વરસના રૂ. ૧૧૨૧૧ તો રૂ. ૧૧૧૧૧માં કેટલા દિવસ ?  
 ૮૭) રૂ. ૭૫)એ ગાલ્લી તો ૨૧૧ મણુ ૫ શેરનું થું ?  
 ૮૮) રૂ. ૩૭૫)નું ૧૧૧ તોલો તો રૂ. ૩૧૧૧૧ નું કેટલું ?  
 ૮૯) ૫ વાલના રૂ. ૩૧૧૧૧ તો તોલાનું થું ?  
 ૯૦) રૂ. ૫૧૧૧૧)એ મણુ તો ૧૧૧ મણુનું થું ?  
 ૯૧) રૂ. ૪૦૧૧૧)ના ૬૪) નંગ તો ૪ નંગનું થું ?  
 ૯૨) ૧૫ જમરખના રૂ. ૦૧૧ તો રૂ. ૪૧૧ ના કેટલાં ?  
 ૯૩) રૂ. ૮૫)એ કળશી તો ૧ મણુનું થું ?  
 ૯૪) રૂ. ૨૫૧)નું ૧ કઝન તો ૭ નંગનું થું ?



પાંચમી ચોપડીનો “ ડિક્ટેશન શિક્ષક ” ચાર આના. [૬૩

- ૯૫) ૩ ટોપીના રૂ. ૭૦ તો ૬ ડઝનનું શું ?  
 ૯૬) ૧૩૭ દિવસના રૂ. ૪૧૧) તો વરસનું શું ?  
 ૯૭) રૂ. ૩૮૧૮૮ ગજ તો ૧ તરુનું શું ?  
 ૯૮) રૂ. ૫૨૧૧૧ ૬૦ દિવસ તો ૧૧૧ દિવસનું શું ?  
 ૯૯) રૂ. ૫૪૦૦૦ વરસ તો ૩૧ માસ ૨ દિવસનું શું ?  
 ૧૦૦) રૂ. ૧૭૫) ખાંડી તો ૫૧૧ મણનું શું ?  
 ૧૦૧) રૂ. ૬૭૧ એ ગાંધી તો ૩૧ મણનું શું ?  
 ૧૦૨) રૂ. ૧૫ શેરના રૂ. ૦૮ તો ૪ મણ ૫ શેરનું શું ?  
 ૧૦૩) રૂ. ૧૧૨) ભાર તો ૫ શેરનું શું ?  
 ૧૦૪) રૂ. ૧૨૧ એ કુંડી તો રૂ. ૩૧૧ ના કેટલા નંગ ?  
 ૧૦૫) રૂ. ૭૫) ગાંધી તો રૂ. ૧૨૧નું કેટલું ?  
 ૧૦૬) રૂ. ૨૧૧ ડઝન તો ૭ નંગનું શું ?  
 ૧૦૭) ૭ કેરીના રૂ. ૧૧૧ તો ૮૧ ડઝન ૧ નંગનું શું ?  
 ૧૦૮) રૂ. ૪૩૧૧ એ મણ તો ૧૧૧ મણ ૨૧ શેરનું શું ?  
 ૧૦૯) રૂ. ૭૧ શેરના રૂ. ૨૧૧ તો મણનું શું ?  
 ૧૧૦) ૧૧૧ શેરના રૂ. ૦૧૦૧ તો સવાપાંચ મણનું શું ?  
 ૧૧૧) રૂ. ૧૧૧નું ૩૧ શેર તો ૮૧ મણનું શું ?  
 ૧૧૨) રૂ. ૦૧૧૧ ૩૨ કેળાં તો રૂ. ૦૧૧૧ ના કેટલા ?  
 ૧૧૩) ૧૧૧ તોલાના રૂ. ૭૧૧ તો રૂ. ૦૧૧૧નું કેટલું ?  
 ૧૧૪) ૪ ડઝનનો રૂ. ૧૧૧ તો રૂ. ૩૬) ના કેટલા નંગ ?  
 ૧૧૫) રૂ. ૩૧૧નું ૧૧૧ મણ ૨૧ શેર તો રૂ. ૦૧૧૧નું કેટલું ?  
 ૧૧૬) રૂ. ૦૧૧૧ ૩ નંગ તો રૂ. ૬) ના કેટલા નંગ ?  
 ૧૧૭) રૂ. ૦૧૧૧૧ ૪ પેનસીલ તો રૂ. ૧૧૧ ની કેટલી ?

૬૪] ચોથી ચોપડીનાં અર્થ સાહ સાત આના.

- ૧૧૮) ૦૫ વાલ સોનાના રૂ. ૦૮૫ તો તોલાનું થું ?  
 ૧૧૯) ૦૫ શેરનો રૂ. ૦)૦૧ તો ૧૫૫ રૂપીઆનું કેટલું ?  
 ૧૨૦) રૂ. ૧૫નું શેર ૦૫૮૫ તો ૧૫૫ મથુ રૂા શેરનું થું ?  
 ૧૨૧) ૨ શેરના રૂ. ૦૮૫૫૫૫ રૂ. ૪૦૫૫ નું કેટલું ?  
 ૧૨૨) ૦૫ ડઝનના રૂ. ૦)૮૫ તો ૧૫૫ ગ્રોસનું થું ?  
 ૧૨૩) રૂ. ૧૧૫ની ૧૬ ડઝન પેનસીલ મળે તો ૪ નંગનું થું ?  
 ૧૨૪) રૂ. ૩૭૫૫ નું ૧૫૫ તોલા તો ૧૫૫ રતીનું થું ?  
 ૧૨૫) ૧ મથુ ૮ શેરનો રૂ. ૧૫૫ તો ૦૫૫ શેરનું થું ?  
 ૧૨૬) રૂ. ૦)૮૫નું શેર ૦૫૮૫ તો ૧૫૫ મથુ રૂા શેરનું થું ?  
 ૧૨૭) ૪૫૫૫ મથુ ૨ શેરના રૂ. ૩૭૫૫ તો ૨ શેરનું થું ?  
 ૧૨૮) રૂ. ૯)૦૫ની ૧૫૫ ગ્રોસ પેનસીલ મળે તો રૂ. ૦)૮૫ની કેટલી ?  
 ૧૨૯) ૪ પેનસીલના રૂ. ૦)૮૫૫૫ તો ૧૬૨ પેનસીલનું થું ?  
 ૧૩૦) રૂ. ૧૦૫૫નું ૭ મથુ તો રૂ. ૦૫૮૫૫૫નું કેટલું ?  
 ૧૩૧) ૭ શેરના રૂ. ૦૫૮૫ તો ૪ મથુ ૮ શેરનું થું ?  
 ૧૩૨) રૂ. ૪૦) મહીનો તો ૧૨ દિવસનું થું ?  
 ૧૩૩) રૂ. ૩)૮૫નું ૩ મથુ ૫ શેર તો રૂ. ૦)૮૫૫૫નું કેટલું ?  
 ૧૩૪) રૂ. ૨૨૫૫નું ૧૩૫૫ મથુ તો ૦૫૫ મથુ રૂા શેરનું થું ?  
 ૧૩૫) ૧ મથુ ૫ શેરના રૂ. ૧૫૮૫ તો રૂ. ૧૩૫૫નું કેટલું ?  
 ૧૩૬) સેંકડાના રૂ. ૧૮૫૫૫૫ તો રૂ. ૧૩૫૫ નું કેટલું ?  
 ૧૩૭) રૂ. ૮૫૫નું ૧૫૫૫ કમશી ૨ મથુ તો ૦૫૫૫ મથુનું થું ?  
 ૧૩૮) ૧૫ શેરના રૂ. ૦૫૮૫૫૫ તો ૩૫૫૫ મથુનું થું ?  
 ૧૩૯) ૧૫૫ રીમના રૂ. ૨૧૫૫ તો ૦૫૫૫ ધાનું થું ?  
 ૧૪૦) રૂ. ૦૫૮૫ ૧ પાઉન્ડ શેર તો ૨૪ રૂપીઆઆરનું થું ?

## ઘોઘી ઘોપડીના અર્થ સાડા સાત આના, [૬૫

- ૧૪૧) ૨ખાએ માણી તો ૩. રાત્રાનું કેટલું ?  
 ૧૪૨) ૩ મણના ૩. ૧)ત્રા તો ૩. જાત્રાનું કેટલું ?  
 ૧૪૩) ૩. ૦)ત્રા ના ૩ નંગ તો ૭ા ડઝનનું શું ?  
 ૧૪૪) ૩. જાએ શેર તો ૩. બત્તું કેટલું ?  
 ૧૪૫) ૩. ૧૦૦ નો મહીનો તો ૬ દિવસનું શું ?  
 ૧૪૬) ૩. બાત્રાનું ૭ શેર તો ૩. ૩પાનું કેટલું ?  
 ૧૪૭) ૧ા મણના ૩. ૨ા તો ૧૨ મણનું શું ?  
 ૧૪૮) ૩. ૦)ત્રાનું ૬૧ શેર તો ૩ મણ ૫ શેરનું શું ?  
 ૧૪૯) ૧ાત્રાનું ૧૧ શેર તો ૩ાા મણનું શું ?  
 ૧૫૦) ૩. ૨ાનું ૩ ગજ તો ૩ તસુનું શું ?  
 ૧૫૧) ૩. ૫ટાનું ૧૨ મણ તો ૩. રાત્રનું કેટલું ?  
 ૧૫૨) ૩. ૧૩) ડઝન તો ૭ નંગનું શું ?  
 ૧૫૩) ૩. ૪૬ાાત્ર માલ્લી તો ૩. જાત્રાનું કેટલું ?  
 ૧૫૪) ૩. ૩જા માણી તો ૩. ૦ાા બાનું કેટલું ?  
 ૧૫૫) ૦ાા મણ ૨ શેરના ૩. ૧)ત્ર તો ૮૦ મણનું કેટલું ?  
 ૧૫૬) ૩. ૦)ત્રાા ડઝન તો ૩. ૨૨ાના કેટલા ડઝન ?  
 ૧૫૭) ૩. ૨ાએ શેર તો ૧૧ પાશેરનું શું ?  
 ૧૫૮) ૩. ૦ાાત્રાાની ૩ કેરી તો ૧૪ કેરીનું શું ?  
 ૧૫૯) ૩. ૧૬) એ મણ તો શેર બાત્રનું શું ?  
 ૧૬૦) ૩. ૧૯) એ મણ તો શેર બાત્રનું શું ?  
 ૧૬૧) ૨ ડઝન ૫ નંગના ૩. પાત્ર તો ડઝનનું શું ?  
 ૧૬૨) ૦ાા કાશીના ૩. ૩૧ા તો ૩. ૩ા બાનું કેટલું ?  
 ૧૬૩) ૩. ૩૧ાાત્ર માણી તો ૩. ૭ાત્રાનું કેટલું ?  
 ૧૬૪) ૩. ૧૧૭) બાર તો ૩. ૧ાત્રનું કેટલું ?

## ૬૬] સુબંધ ઇલાકાની ભૂગોળની પ્રત્યોત્તરમાળા ૪૫૫ આના.

- ૧૬૫) રૂ. ૫૬૧ નું ૧૫ ખાંડી તો ૦૫૫ મણુ જા શેરનું શું ?  
 ૧૬૬) રૂ. ૪૫) ગ્રાસ તો ૨૫૫ ડઝન ૪ નંગનું શું ?  
 ૧૬૭) રૂ. ૭૫) હજાર તો ૧૨૫ નંગનું શું ?  
 ૧૬૮) રૂ. ૧)માં ૩ મણુ ધડું દળાય તો રૂ. ૦=માં કેટલા દળાય ?  
 ૧૬૯) રૂ. ૨)નું મીઠું ૨૫ માસ ૫ દિવસ આલે તો બે આનાનું કેટલો વખત આલે ?  
 ૧૭૦) રૂ. ૧)નું ૩ ગજ તો રૂ. ૦)નું કેટલું ?  
 ૧૭૧) ૨૫ મજના રૂ. ૧) તો ૦૫ મજ ૧૫ તમુનું શું ?  
 ૧૭૨) રૂ. ૨૮૫૫ તોલો તો ૨૮૫૫ તોલાનું શું ?  
 ૧૭૩) રૂ. ૧૨ આનાની તેરીએ રૂ. ૧૫)નું ૧૦ માસનું વ્યાજનું શું ?  
 ૧૭૪) રૂ. ૧૨૫૫ ૧૦૦ નાળિયેર તો રૂ. ૯)નાં કેટલાં ?  
 ૧૭૫) રૂ. ૨૭૫૫ તોલો જાણ વાલ ૦૫૫ રતીનું શું ?  
 ૧૭૬) ગાલ્લી જુવારના રૂ. ૧૩૫) તો રૂ. ૧૧૫૫ની કેટલી ?  
 ૧૭૭) ૮ રમાલના રૂ. ૨૫૫ તો રૂ. ૧૫૫૫ના કેટલા રમાલ ?  
 ૧૭૮) રૂ. ૭૮)ની ખાંડી તો ૧૨ મણુનું શું ?  
 ૧૭૯) ૭૨૫ એ ખાંડી તો ૩૫ મણુનું શું ?  
 ૧૮૦) ૩ મણુના રૂ. ૧૨૫ ૦૫ તો ખાંડીનો ભાવ શો ?  
 ૧૮૧) રૂ. ૩૫)માં ૩ રીમ કામળ આવે તો રૂ. ૦૫૫ના કેટલા આવે ?  
 ૧૮૨) રૂ. ૨૫એ મણુ વેગણુ મળે તો રૂ. ૦૫૫ના કેટલા આવે ?  
 ૧૮૩) રૂ. ૧)નું ૦૫૫ શેર થી મળે તો રૂ. ૦૫૫નું કેટલું આવે ?  
 ૧૮૪) રૂ. ૧)ની ૧૫ શેર બરણી મળે તો ૧૫ પાશેરનું શું ?  
 ૧૮૫) ૩ શેર સોપારીનો રૂ. ૧) તો રૂ. ૧૫૫૧ પાછની કેટલી ?  
 ૧૮૬) ૧૦૦) પેનનો રૂ. ૧૫૫ તો રૂ. ૦૫૫ની કેટલી ?

## હિંદુસ્તાનની સાંઠ બૂજોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ચાર આના. [૬૭]

- ૧૮૭) ૧૧૧ મથુ ૫ શેરના રૂ. ૧)ના તો ૩૧ મથુનું શું ?  
 ૧૮૮) રૂ. ૬૩૧નું ૨૫૦ મજ તો રૂ. ૦૧૧નું કેટલું ?  
 ૧૮૯) રૂ. ૩૧નું ૧૫૦ મજ તો રૂ. ૭)નું કેટલું ?  
 ૧૯૦) રૂ. ૧૧૧ના ૧૫ નમ તો કુંડીનું ? સેકડાનું શું ?  
 ૧૯૧) રૂ. ૨)ની આમલી વરસ ચાકે તો રૂ. ૦)ની ૧ પાઈની કેટલો વખત ચાલશે ?  
 ૧૯૨) ૪ મહીનામાં રૂ. ૧૧૧ની સોપારી ખપે તો ૫ દિવસમાં કેટલાની ખપે ?  
 ૧૯૩) ૭૧ શેર ધીના રૂ. ૧૦) તો રૂ. ૦૧નું કેટલું ?  
 ૧૯૪) રૂ. ૦)નામાં ૨ પેનસીસ મળે તો રૂ. ૧૧૧માં કેટલી આવે ?  
 ૧૯૫) રૂ. ૬૭૧ના મહીના લેખે રૂ. ૨૦૧ કેટલા દિવસના મળશે ?  
 ૧૯૬) રૂ. ૫) માટે ૩ દિવસ નોકરી કરવી તો રૂ. ૪૫) માટે કેટલા દિવસ કરવી ?  
 ૧૯૭) રૂ. ૧૨૧નું ૨૧ મથુ તો ૦)નું કેટલું ?  
 ૧૯૮) ૨૧ મથુ કારેલાના રૂ. ૫૧૧ તો ૨૧ ખાંડીનું શું ?  
 ૧૯૯) રૂ. ૧૨૧ની ૧૧૧ વાર બનાત મળે તો રૂ. ૧૧૧ની કેટલી આવે ?  
 ૨૦૦) રૂ. ૧માં ૦૧ શેર ધી આવ્યું તો રૂ. ૦)નું કેટલું ધી આવશે ?  
 ૨૦૧) રૂ. ૩૭૧ નું માણી તો માણીનું શું ? રૂ. ૧૫૧નું કેટલું આવે ?  
 ૨૦૨) આઠ આનાની તેરીખે રૂ. ૩૫નું ૫ માસનું વ્યાજ શું ?  
 ૨૦૩) રૂ. ૬૬૧ લેખે રૂ. ૩૫નું ૫ માસનું વ્યાજ શું ?  
 ૨૦૪) રૂ. ૫૨૧નું ૧૧૧ ખાંડી તો મથુનું શું ?  
 ૨૦૫) ૮ પાઈની ૨ દીવાસજાની પેટી મળે તો રૂ. ૪)ની કેટલી આવે ?  
 ૨૦૬) રૂ. ૧૫૦નું વરસ તો ૩ માસ ૩ દિવસનું શું ?  
 ૨૦૭) રૂ. ૭૫)નો મહીનો તો ૨૬ દિવસનું શું ? રૂ. ૧૫) માટે કેટલા દિવસ નોકરી કરવી ?  
 ૨૦૮) રૂ. ૭૧૧નાનો મહીનો તો ૨૪ દિવસનું શું ?

## ૬૮] ચોથી ચોપડીનો “ડિક્ટેશન શિક્ષક” ચાર આના.

- ૨૦૯) રૂ. ૨)નાએ મથુ તો રૂ. ૩૩૫માં કેટલા મથુ આવશે ?
- ૨૧૦) રૂ. ૧૫ માં ૫ દિવસ તો રૂ. ૩૬)માં કેટલા મહીના ?
- ૨૧૧) રૂ. ૫૧૫એ ખાંડી તો રૂ. ૬૫નાનું કેટલું આવે ?
- ૨૧૨) ૪૬૫૫૫નો મહીનો તો ૭ દિવસનું શું ?
- ૨૧૩) રૂ. ૬૧૫૫૫નો મહીનો તો ૭ દિવસનું શું ?
- ૨૧૪) ૬૨ પૈડે ૪ પેન્સ પ્રમાણે ૭૫ પૈડે કર બરે છે તેની કુલ આવક કેટલી અને ચોક્ખી આવક કેટલી ?
- ૨૧૫) રૂ. ૮૭૫ હજાર તો ૫ નંગનું શું ?
- ૨૧૬) રૂ. ૬૨૫ હજાર તો ૮૭૫ નંગનું શું ?
- ૨૧૭) રૂ. ૩૧૫ હજાર તો ૬૨૫ નંગનું શું ?
- ૨૧૮) રૂ. ૯૩૫ હજાર તો ૫૫ સેંકડનું શું ?
- ૨૧૯) રૂ. ૫૭ ઉપર રૂ. ૧) કર આપવો પડે તો એ લેખે રૂ. ૧૯) કર કેટલી પેદાશ પર આપવો પ્રડે ?
- ૨૨૦) એક રૂપીએ ચાર પાછ કર આપતાં મારી પાસે રૂ. ૪૭)ની ચોક્ખી પેદાશ રહે તો કુલ પેદાશ કેટલી ? અને કર કેટલો ભર્યો હશે ?
- ૨૨૧) આઠ આનાની તેરીએ રૂ. ૭૫)નું ૫ માસનું વ્યાજ શું ?
- ૨૨૨) રોજ રૂ. ૦૫)નું શાક જોધએ તો વરસમાં કેટલાનું શાક જોધએ
- ૨૨૩) ૩ મજ દોટીનો રૂ. ૧) તો રૂ. ૦૫)ની કેટલી આવશે ?
- ૨૨૪) રૂ. ૭૫)એ ખાંડી તો ૩ મથુનું શું ?
- ૨૨૫) રૂ. ૬૦૫ ખાંડી તો ૩ મથુનું શું ?
- ૨૨૬) ૧૨ બિખારીને રૂ. ૧) આપ્યા તો એ લેખે ૭ બિખારીને શું આપવું ?
- ૨૨૭) રૂ. ૧૫)નો પગારદાર જુલાઈ માસમાં ૭ દિવસ ગેરહાજર રહ્યો તો એ માસમાં તેને શું મળશે ?



—: અધાપિ બહાર ન પડેલી એવી :—

## પ્રશ્નોત્તરમાળા

ગુજરાતની સાં ભૂગોળની ત્રણ આના.  
મુંબઈ ઇલાકાની ભૂગોળની સાડા ચાર આન  
હિંદુસ્તાનની સાં ભૂગોળની ચાર આના.

ડિક્ટેશન શીખવા શીખવવાનું અપૂર્વ સાધન જેમ

૧] પાઠવાર અથવા શબ્દો.

૨] જોડણીના એકજ સરખા નિયમવાળા શબ્દો.

૩] કઠિન મળતા શબ્દોની તારવણી

૪] જોડાક્ષર.

૫] મળતા જોડાક્ષર.

૬] પરીક્ષાના ડિક્ટેશનમાં આવનાર શબ્દો

બાળપોથીનો	૦-૨-૦	ત્રીજોનો	૦-૩-૦	} ડિક્ટે શી
પહેલાનો	૦-૨-૬	ચોથીનો	૦-૪-૦	
બીજોનો	૦-૩-૦	પાંચમીનો	૦-૪-૦	

## —\*+\*—“ મુખગણિત શિક્ષક ”—\*+\*—

બાળવર્ગનો	૦-૧-૬	ત્રીજા ધો.નો	૦-૨
પહેલા ધો.નો	૦-૧-૯	ચોથા ધો.નો	૦-૪-૧
બીજા ધો.નો	૦-૨-૦	પાંચમા ધો.નો	૦-૪-૦

છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

“ મુખગણિત શિક્ષક ” વગેરેના કર્તા. ચાકપોર—મુરત.

મુંબઈ ઇલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા ૪૫ આન

